

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOO
INSENERITEADUSKOND
Kuressaare kolledž

Kerli Korp

Maaturismiteenuste arendamise võimalused Kiideva küla näitel

Lõputöö

Õppekava „Ettevõtlus ja elamusmajandus“

Juhendaja: Anu Lomp

Kuressaare 2022

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 9963 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Kerli Korp

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 193258SDVR

Üliõpilase e-posti aadress: kecorp@ttu.ee

Juhendaja: Anu Lomp

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. TURISMITEENUSTE ARENDAMINE MAAPIIRKONNAS	7
1.1. Turismimajanduse olemus	7
1.2. Maaturismi olemus	13
1.3. Maapiirkonna turismi olulisus ja võimalused turismiteenusteks	18
2. MAATURISMI ARENDAMISE VÕIMALUSED KIIDEVA KÜLAS	26
2.1. Ülevaade Kiideva külast	26
2.2. Uuringu eesmärk ja metoodika	29
2.3. Uuringu tulemused	30
2.4. Uuringul põhinevad järeldused ja ettepanekud	38
KOKKUVÕTE	42
SUMMARY	45
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	48
LISAD	55
Lisa 1. Ankeetküsimustik	55
Lisa 2. Lihtlitsents	59

LÜHIKOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärgiks on välja selgitada turismiteenuste arendamise võimalused maapiirkonnas mereäärses Kiideva külas, kohalike elanike valmisolek eraettevõtluse vormis turismiteenuste arendamiseks ning võimalikud kitsaskohad selleks. Töö eesmärgist lähtuvalt on autor püüanud peamise uurimisküsimuse ning kaks alaküsimust:

1. Milline on suhtumine Kiideva küla kogukonna seas maaturismiteenuste arendamiseks?

1.1. Milliseid erinevaid maaturismiteenuste arendamise võimalusi näeb kogukond Kiideva külas perspektiivsena?

1.2. Millised on võimalikud kitsaskohad maaturismiteenuste arendamisel Kiideva külas?

Töös kasutatakse kvantitatiivset uurimismeetodit ankeetküsitlust. Uuringu tulemustest järeldub, et kogukond peab Kiideva küla potentsiaalikut võimaliku turismisihtkohana suureks tänu küla mereäärsele asukohale ja sealsele loodusele, olemasolevale matkarajale ning küla väiksusele ja rahulikkusele. Peamisteks murekohtadeks turismiteenuste pakkumise puhul peetakse senise looduse säilimist ja hoidmist ning külainimeste rahuliku igapäevaelu jätkumist. Suur on ka soov, et kogukonda hoitakse Kiidevat puudutava informatsiooniga kursis ning nende arvamusega arvestatakse. Peamiste turismiteenustena nähakse loodusega seotud teenuseid, näiteks matkad looduses, loodusfotograafia, linnu- ja loodusvaatlused. Suurimateks kitsaskohtadeks turismiteenuste pakkumisel leitakse küla asumist rahvuspargis ja sellest tulenevaid erinevaid piiranguid, kogukonna vastuseisu turismiteenuste arendamisel ning külatüüpi, s.o sumbkülaks olemisest tuleneda võivaid probleeme.

Võtmesõnad: turismimajandus, maaturism, turismiteenused, kogukond

SISSEJUHATUS

Turism on olnud inimeste elus alati tähtsal kohal, hõlmates endas näiteks uusi kohtumisi, seiklusi, kogemusi, kultuure, haridust, meelelahutust kui ka inimesi nii isiklikul kui näiteks tööalasel tasandil. Niisamuti on tänu turismile seotud mitmed majandussektorid. COVID-19 viiruse puhangust põhjustatud pandeemia ning sellega kaasnenud piirangud on välja toonud selgelt selle, kui palju turism mängib rolli igapäevaelus ning kuidas see mõjutab erinevate sektorite tavapärast tööd. 2020. a Turismikonverentsil „Vanamoodi enam ei saa ja uut moodi veel ei oska“ esinenud Doug Lansky tõi välja, et võrreldes pandeemiaeelse olukorraga hindavad inimesed rohkem sihtkoha väärtust ja reisimise eesmärki, samuti hinnatakse puhkusel olles rohkem privaatsust ja eraldatust. Turistid soovivad leida uusi huvitavaid sihtkohti külastamiseks tundmata, et peavad enda puhkust kellegagi jagama.

Turismimajandus muutub ja areneb pidevalt ajas. Tarbijate soovid ja nõudmised muutuvad ning sellega koos muutuvad ka teenusepakkujad ning reisisihtkohad. Maapiirkondade kui turismisihtkohtade populaarsus on tõusnud, mille järgi võib eeldada, et erinevate turismiteenuste pakkumine maapiirkondades on tulevikuväljavaates tõusuteel.

Lisaks seoses külastajate nõudmistega maaturismile, mängib maaturismis osa ka kohalik kogukond ning keskkond. Turistide vastuvõtt maapiirkondades aitab elavdada kohalikku tööelu ning üldist elukeskkonda, samas tuleb jälgida turismi võimalikku mõju kohalikule kogukonnale ja väljakujunenud eluharjumustele.

Antud töös käsitletud teema tuleneb autori isiklikust huvist, saamaks teada läbi kohaliku kogukonna arvamuse, kas Läänemaal asuv Kiideva küla oleks sobilik maaturismiteenuste pakkumise sihtkoht. Küla asub strateegiliselt üsnagi heas asukohas ning on ümbritsetud naaberküladega, kus ühel või teisel moel pakutakse erinevaid turismiteenuseid eraettevõtluse kaudu. Kiideva külas pakub turismiteenuseid mingil määral MTÜ Kiideva külaselts, mille peaesmärk on küla eluolu parendamine, kuid eraettevõtluse vormis turismi sihtkohas ei pakuta.

Käesoleva töö eesmärgiks on välja selgitada turismiteenuste arendamise võimalused maapiirkonnas mereäärses Kiideva külas, kohalike elanike valmisolek eraettevõtluse vormis turismiteenuste arendamiseks ja võimalikud kitsaskohad selleks. Eesmärgist lähtuvalt on töö autor püstitanud peamise uurimusküsimuse ning kaks alaküsimust:

1. Milline on suhtumine Kiideva küla kogukonna seas maaturismiteenuste arendamiseks?
 - 1.1. Milliseid erinevaid maaturismiteenuste arendamise võimalusi näeb kogukond Kiideva külas perspektiivsena?
 - 1.2. Millised on võimalikud kitsaskohad maaturismiteenuste arendamisel Kiideva külas?

Lõputöös kasutatakse ankeetküsitlust, kvantitatiivset uurimismeetodit, mille abil kogutakse andmeid Kiideva küla alalistelt elanikelt ning suvitajatelt, saamaks vastuseid tõstatatud uurimusküsimustele. Küsitluse analüüsi tulemusel saab välja selgitada kohaliku kogukonna arvamuse järjepideva turismiteenuse pakkumise kohta Kiideva külas.

Antud uurimustöö koosneb kahest peatükist. Töö esimeses peatükis, mis jaguneb kolmeks alapeatükiks, käsitleb autor teoreetilisi käsitlusi turismiteenuste arendamisel maapiirkonnas. Esimeses alapeatükis kirjeldatakse turismimajanduse üldist olemust, teises alapeatükis maaturismi olemust ning seda mõjutavaid tegureid ning kolmandas alapeatükis keskendutakse maapiirkonnas toimuva turismi olulisusele ning eripärale. Lisaks tuuakse viimases alapeatükis välja erinevad võimalused maaturismiks lähtuvalt uurimisobjektist. Töö teises peatükis kirjeldatakse uurimisobjekti Kiideva küla ning läbiviidud uuringu tulemusi ja saadud järeldusi. Esmalt antakse üldine ülevaade külast: asukoht, asustus, ajalugu, tähtsamad rajatised. Samuti kirjeldatakse hetkeolukorda turismiteenuste pakkumise osas, sh naaberkülade tegevusi. Viimaks tuuakse välja ka erinevate maaturismivormide sobitumine, mh autori nägemus konkreetse uurimisobjektiga. Peatüki teises pooles kirjeldatakse uuringu eesmärki ning selle läbiviimise metoodikat. Sellele järgnevalt tuuakse välja uuringuga saadud tulemused. Peatüki lõpus on uuringu tulemusel põhinevad järeldused ning ettepanekud.

1. TURISMITEENUSTE ARENDAMINE MAAPIIRKONNAS

1.1. Turismimajanduse olemus

Mõiste „turism“ defineerimisel käsitletakse erinevaid kontseptsioone. ÜRO Maailma Turismiorganisatsioon (United Nations World Tourism Organization – UNWTO) (2008) mõtestab mõiste lahti järgnevalt: turism on sotsiaalne, kultuuriline ja majanduslik nähtus, mis hõlmab inimeste liikumist riikidesse või kohtadesse väljaspool nende tavapärast keskkonda isiklikel või äri- ja ametialastel eesmärkidel. Neid inimesi kutsutakse küllastajateks, kes võivad olla nii turistid või ekskursandid, residendid või mitteresidendid ning turism on seotud nende tegevustega, millest mõned hõlmavad turismikulutusi. Turism mõjutab nii majandust, looduslikku ja tehiskeskkonda, küllastatavate kohtade kohalikku elanikkonda ja küllastajaid ennast. (UNWTO, 2008)

Turismimajandus muutub ja areneb pidevalt ajas olles samal ajal tihedalt seotud teiste majandussektoritega. Turism hõlmab kõiki tegevusi, mis on suunatud turistide vajaduste rahuldamisele ning koosneb mitmetest tegevustest (Aldebert et al., 2010). Caccomo ja Solonandrasana (2001) arvates on turistidele suunatud tooted keerulised ja heterogeensed; need moodustavad ajaliselt eraldatud elementide kombinatsiooniruumi ning sageli on need paketid omavahel seotud tooted ja teenused (Aldebert et al., 2010).

Autori arvates tuleks turismimajandusega seotud majanduskasvu suurendamiseks ning konkurentsivõime tagamiseks suurendada sihtkoha tuntust, arendada ja parendada juba olemasolevaid turismitooteid ning luua uusi, tõsta teadlikkust nii küllastajate kui ka turismiettevõtjate seas, sh parandada ligipääsu asjakohasele teabele.

UNWTO (2008) sõnastab sihtkoha mõistet kui küllastatavat kohta, mis on reisi otsustamisel kesksel kohal. Turistide sihtkoht on iga koht, mis meelitab ligi küllastajaid (Doswell, 2000). Lew (1987) on leidnud, et sihtkohti ehk turismiatraktsioone tuleks käsitleda kolmel järgmisel alusel:

- ideograafiline;
- organisatsiooniline;
- turistide tunnetuspõhine.

Ideograafilise käsitluse puhul kirjeldatakse koha konkreetset unikaalsust, mitte abstraktset universaalset omadust (Lew, 1987). Ideograafiliselt on turismiatraktsioonid raamitud nende materiaalse kohaloleku – nii loodusliku (nt mäed) kui ka inimliku (nt ehitatud rajatised) - alusel (Saraniemi & Kylänen, 2010).

Organisatsiooniline perspektiiv ei pruugi uurida atraktsiooni endid, vaid keskendub pigem nende ruumilisusele, suutlikkusele ja ajalisele olemusele. Vaatamisväärsuse ruumilise ulatusega on seotud selle võime, kuid ruumiline suurus ei pruugi olla palju seotud selle suutlikkusega mahutada suurt hulka turiste. Peck & Lepie (1977) leiavad, et lisaks suhtelisele soovitatusele võivad atraktsiooni turismivõimekust mõjutada ka teenuste (nt majutus, toit, kaubad, meelelahutus jne) kättesaadavus, külgetõmbe haprus, hariduse ja tehnoloogiaarengu tase ning kogukonna ja poliitika toetus turismile. Ajalised liigitused keskenduvad aja organisatoorsele mõjule nii selle osas, kui kaua ja millal atraktsioon ilmneb, kui ka aja osas, mille külastaja atraktsioonil veedab. Organisatsiooniline lähenemine võib anda ülevaate turismiatraktsioonide korraldusest, nende suhetest teiste vaatamisväärsustega ning seostest atraktsioonide endi ja nende kujutiste vahel. (Lew, 1987)

Turistide tunnetuspõhise ehk kognitiivse käsitluse puhul rõhutakse turisti arusaamadele, emotsioonidele ja tegevustele ajal, kui ta viibib turismisihtkohas. Definitsioonilt on turistid kõrvalseisjad ning eelkõige neile mõeldud kohad keskenduvad pigem turvalisusele ja riskide minimeerimisele. Sellisena esinevad turvalised vaatamisväärsused sageli lavastatuna, ebaautentses ja hästi struktureeritud keskkonnas, kus turistid on peamiselt seotud turundatava ja reklaamitava pildiga, mitte koha otsese kogemusega. Mitteturistidele suunatud vaatamisväärsused on suurema riskiga, vähem struktureeritud ja üldiselt autentsemad. Kogemus turvalises olukorras on "nägemise kaasamine" või selline, kus see, mida nähakse, ei sega nähtavat ja kogetut. (Lew, 1987)

Ideograafilise, organisatsioonilise ja kognitiivse perspektiivi määratlust on kasulik rakendada nende kontekstis, kuid ükski lähenemine ei suuda katta kogu turismiatraktsioonide uurimishuvi. Eelpooltoodud määratluste erinevused ei välista kategooriate kombineerimist erinevatest vaatenurkadest – lähenemisviisid võivad olla ka üksteist tunnustavad. Näiteks võivad isiku

kogemust turismiattraksioonil mõjutada sealne korraldus, kehv infrastruktuur ja madala kvaliteediga teenused, mis põhjustavad arusaamatusi. (Lew, 1987)

Autori arvates tuleb sihtkoha puhul meeles pidada seda, et tegemist ei ole ainult turisti poolt välja valitud sihtkohaga külastamiseks, vaid paigaga, kus turist puutub kokku kohalike inimeste ja ümbritseva keskkonnaga ning seetõttu suuremal või vähemal määral mõjutab keskkonda, kuhu on otsustanud reisida.

Doswell (2000) on kirjeldanud kolme eri tüüpi sihtkohti:

- ainult peamine sihtkoht;
- peamine sihtkoht/sekundaarne sihtkoht;
- mitu sihtkohta.

Ainult peamise sihtkoha puhul reisitakse otse ja teekonnal peatumata. Peamine sihtkoht/sekundaarne sihtkoht puhul on teised sihtkohad transiitsihtkohad – kohad, mida külastatakse teel põhisihtkohta. Olles põhisihtkohas, võivad inimesed valida, kas nad külastavad samal päeval mitmeid läheduses asuvaid sekundaarseid sihtkohti või lisavad reisile teise sihtkoha ja veedavad seal mõned päevad. Mitme sihtkoha puhul võivad inimesed külastada sama reisi või puhkuse ajal mitmeid erinevaid riike või kohti. Puuduvad peamised ja sekundaarsed sihtkohad, iga sihtkoht on võrdsel kohal. (Doswell, 2000)

Sihtkoha valikul on oluline roll selle atraktiivsusel turistile ehk mis on turismisihtkoha külastusmotiivid. Külastusmotiive käsitledes on enim kasutatud tõuke-tõmbe (ing k *push-pull*) teooriat. Tõuge annab turistile sisendi reisida ning tõmme annab reisimise põhjusele selgituse. Tõuke-tõmbe protsessid toimuvad küll erinevatel aegadel, kuid mõjutavad üksteist piisavalt palju selleks, et neid tuleks käsitleda koos.

Tõuke-tõmbe mudeli idee seisneb turisti sihtkoha valiku lammutamises kaheks jõuks. Esimene jõud tõukab turisti (kodust) eemale – püüd modelleerida üldist soovi minna ja olla kusagil mujal täpsustamata, kus see olla võib. Teine jõud on tõmbe tüüpi – piirkonnale omane peibutus, mis tõmbab turisti (üldise) sihtkoha poole. See aspekt hõlmab sihtkoha käegakatsutavaid omadusi ja tunnuseid, mis on peamiselt seotud sihtkoha tajutava atraktiivsusega. (Bansal & Eiselt, 2003)

Bansal ja Eiselt (2003) on jaganud, tuginedes varasemalt teiste autorite poolt detailsetele käsitlustele, sihtkoha külastusmotiivide tõmbe- ja tõukejõud viide rühma:

- kliimapõhine (atmosfäär, keskkond) – soov külastada sihtkohta, mis erineb füüsiliselt või sotsiaalselt reisija tavapärasest keskkonnast;
- puhkusepõhine – soov tegeleda huvialade või mis tahes tegevustega, mis aitavad igapäevarutiinist eemalduda ning veeta aega hästi, sealjuures ka lihtsalt puhata või romantiliselt aega veeta;
- seiklusepõhine – soov kogeda midagi uut, rahuldada uudishimu;
- isikupõhine – soov külastada nõ vanade aegade nimel, nostalgitsemise eesmärgil sihtkohta, hõlmab ka perekülastusi;
- haridusepõhine – soov külastada sihtkohta eesmärgiga õppida tundma teisi kultuure, näha konkreetseid vaatamisväärsusi või sündmusi saamaks neist tervikpilti.

Doswell (2000) on toonud välja reisimise kolm etappi:

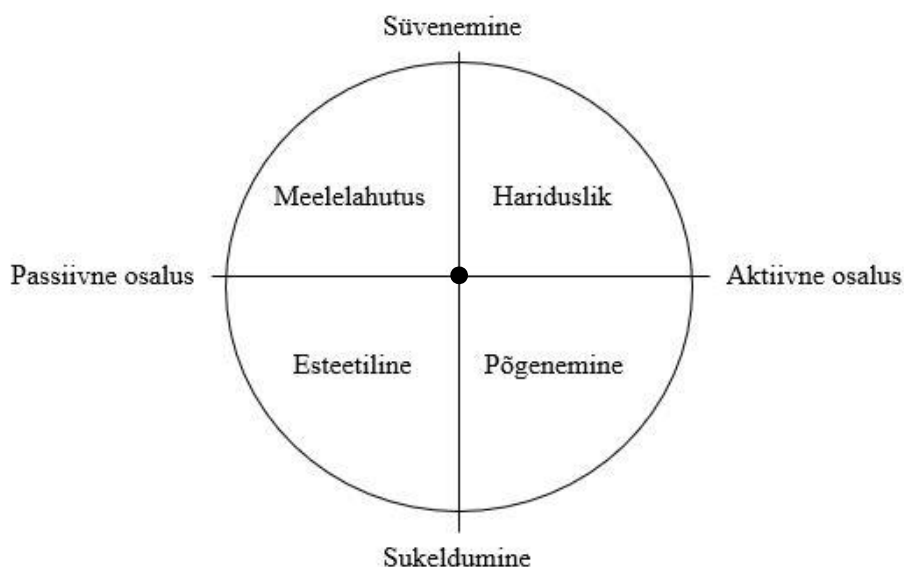
- valik;
- sihtkohta jõudmise teekond;
- viibimine.

Inimesed valivad sihtkoha, kui arvatakse, et see vastab nende reisi või puhkuse eesmärkidele, muudele vajadustele ja motivatsioonidele, on hinnaga, mida nad saavad endale lubada ning mille hinna ja kvaliteedi suhe on paigas. Sihtkohta valides ostetakse ka reisikaugus ja transpordivahend. (Doswell, 2000) Mida kaugem on reisisihtkoht, seda pikem on ka sinna jõudmise teekond. Sihtkohas toimuv on mälestuste, rahulolu ja rahulolematuse aluseks (Doswell, 2000).

Sihtkoha valikul on oluline osa ka sellel, milliseid elamusi ta külastajale pakub. Elamus tekib siis, kui ettevõtte kasutab sihilikult teenuseid lavana ja kaupu rekvisiidina, et kaasata üksikuid kliente viisil, mis loob meeldejäáva sündmuse. Elamused on oma olemuselt isiklikud, eksisteerides ainult emotsionaalsel, füüsilisel, intellektuaalsel või isegi vaimsel tasandil tegutsenud inimese meeles. Seega ei saa kahel erineval inimesel olla samasugust elamust, sest iga elamuse kogemus tuleneb sündmuse ja inimese meeleseisundi vastastikusest mõjust. (Pine & Gilmore, 1998)

Elamuste kirjeldamiseks on Pine ja Gilmore (1998) kasutanud elamuste nelja dimensiooni (4E) joonist (Joonis 1). Joonise jagab neljaks kaks omavahel ristuvat spektrit – horisontaalne ning vertikaalne spekter. Horisontaalne spekter vastab külastaja osalemisele. Spektri ühes otsas on

passiivne osalemine, mille puhul külastaja ei mõjuta tegevust üldse, spektri teises otsas on aktiivne osalemine, milles külastajad mängivad võtmerolli sündmuse loomisel, mis annab elamuse. Vertikaalne spekter kirjeldab seost ehk keskkonnasuhet, mis ühendab külastajat sündmuse või tegevusega. Spektri ühes otsas on süvenemine, teises otsas sukeldumine. Süvenemisel külastaja on haaratud oma tähelepanuga, osaleb vaimsel tasandil tegevuses, sukeldumise puhul külastaja on haaratud füüsilisel tasandil. Spektrite kokkulangemispunktis saab elamused jagada nelja laia kategooriasse: meelelahutus, hariduslik, põgenemine ja esteetiline. Meelelahutuslike elamuste puhul inimesed osalevad pigem passiivselt, kuid süvenenult (nt teleri vaatamine, kontserdi külastamine). Hariduslikud elamused hõlmavad aktiivsemat osavõttu, kuid pigem süvenemist kui sukeldumist (nt suusatrenn, koolitunnis käimine). Põgenemuslikud elamused hõlmavad suuremat külastajate sukeldumist ning aktiivset osalemist (nt etenduses mängimine, kanjonist laskumine). Esteetilise elamuse puhul on osalejad sukeldunud tegevusse või keskkonda, kuid nad ise mõjutavad seda vähe või üldse mitte (nt Suure kanjoni vaatamine servalt, kunstigalerii külastamine). Kõige rikkalikumad elamuskogemused hõlmavad kõigi nelja valdkonna aspekte, moodustades spektrite ristumispiirkonna ümber nn magusa koha. (Pine & Gilmore, 1998).

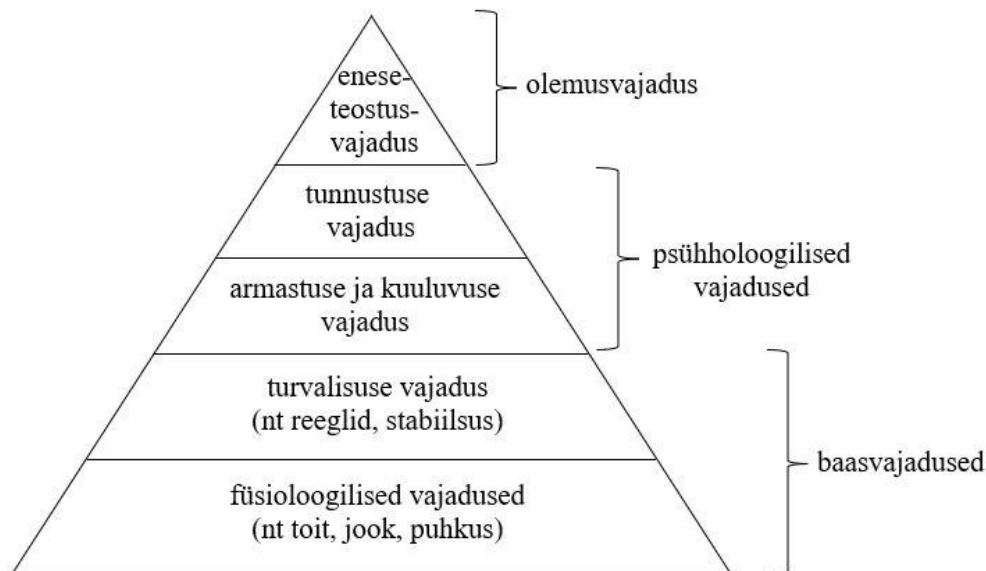

Joonis 1. Elamuse neli dimensiooni (4E)

Allikas: Autori koostatud Pine ja Gilmore (1998) põhjal

Autor leiab, et turismiettevõtte poolt elamusdimensioonide käsitlemine vastavalt oma ettevõtte eripäradele ning sihtgrupile, aitab juba olemasolevaid ning arendatavaid teenuseid otstarbekamalt ja konkreetsemalt pakkuda ning seeläbi kasvatada edu.

Maslow (1943) lõi inimeste vajaduste kategoriseerimise ja väärtustamise süsteemi püramiidi, mille alustaladeks on baasvajadused, neile järgnevad psühholoogilised vajadused ning kõige tipus on olemusvajadus (Joonis 2), mille saab täita siis, kui eelnevad vajadused on täidetud. Iga turismisihtkoht peab vastama kahele põhivajadusele – füsioloogilised vajadused ja turvalisus. Turismis on füsioloogilised vajadused seotud gastronoomia ja majutusega. Ohutusevajadus peegeldab asukoha iseloomu, sotsiaalset elu, soovimatute patoloogiliste tegelaste riski. Psühholoogiliste vajaduste osas on sihtkoht seotud enesehinnanguga või teiste lugupidamisega. Eneseteostusvajadus sihtkoha määratlemisel viitab isikliku kasvamise ja potentsiaali realiseerimisele, eneseteostusele ja tippkogemuste otsimise vajadusele. (Šmiková & Holzner, 2014)

Joonis 2. Maslow vajaduste püramiid
Allikas: autori koostatud Maslow (1943) põhjal

Reisisihtkoha valikul tuleb arvestada ka sellega, et turist teeb suuresti valiku selle põhjal, kas tema põhivajadused on kaetud. Autori arvates on vähetõenäoline, et valituks osutub sihtkoht, kus külastaja ei tunne end turvaliselt või tema peamised vajadused ei saa täidetud. Lisaks mängib ka arvatust olulisemat rolli asjaolu, et turist tunneb end sihtkohas hästi, s.t ta tunneb, et kuulub sinna ja teda ümbritsevad inimesed, kes näitavad oma käitumisega, et ta on/oli oodatud.

Autor leiab, et turismiteenuste pakkujatel tuleks turismisihtkohta planeerides arvestada nii sihtkoha külustusmotiivide tõmbe- ja tõuketeguritega kui ka Maslow'i vajadustega pakkumaks külastajale suurepärasem kogemust. Samas nendib autor, et sihtkoha külustusmotiivide puhul ei saa

lõpuni kõigega arvestada, kuivõrd erinevatel külastajatel võivad olla väga erinevad tõmbe- ja tõuketegurid sihtkoha külastamiseks. Maslow'i vajaduste puhul tuleks eestkätt täita baasvajadused: toitlustuse olemasolu, majutusvõimalused, sh head võimalused unevajaduse täitmiseks, turvaline ja kindel asukoht ning seejärel liikuda edasi psühholoogiliste vajaduste ja eneseteostusvajaduseni.

1.2. Maaturismi olemus

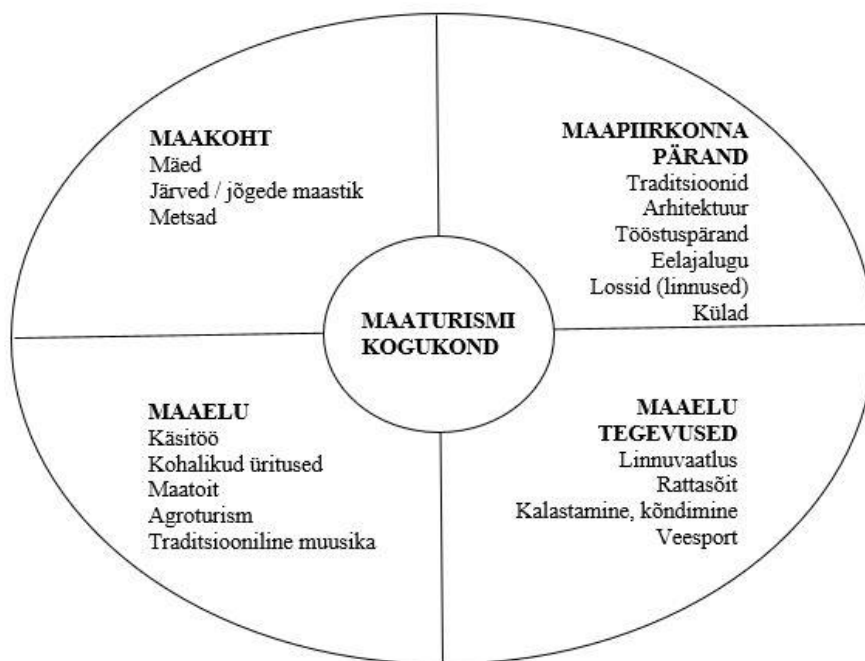
Maaturismi mõistet on defineeritud erinevalt. UNWTO mõistab maaturismi kui turismitegevust, mille puhul külastaja kogemus on seotud paljude toodetega, mis on üldiselt seotud looduspõhiste tegevuste, põllumajanduse, maaelu elustiili/kultuuri, õngitsemise ja vaatamisväärsustega ning kus tegevus toimub linnavälistes piirkondades, millel on järgmised tunnused: madal asustustihedus, maastik ja maakasutus, domineerivad põllumajandus ja metsandus ning traditsiooniline sotsiaalne struktuur ja elustiil. Lane (2009) järgi on maaturism turism, mis toimub maapiirkonnas. Nulty (2004) hinnangul maaturism sõltub maapiirkondadest ja sellest, mida piirkonnal on pakkuda: pärand ja kultuur, tegevused maal ja maaelu. Skoultos & Tsartas (2009) on Lane (1994) põhjal välja toonud, et maaturismi definitsiooni määratlemisel tuleks siiski järgida nelja kriteeriumit:

- maapiirkondades toimuv turism;
- turismis kasutatakse ära maaelu pärandit;
- maaelu esindamine.

Autori hinnangul ei saa maaturismist rääkides mõelda konkreetsest turismivormist – maaturismis põimuvad mitmed erinevad turismivormid. Turismivorm oleneb reisi eesmärgist ja põhjusest. Maaturism hõlmab talupuhkust, aga ka erihuviga looduspuhkust ja ökoturismi, jalgsi-, ronimis- ja ratsutamispuhkust, seiklus-, spordi- ja terviseturismi, jahipidamist ning õngitsemist, haridusreise, kunsti- ja päranditurismi ning mõnes piirkonnas ka etnilist turismi (Irshad, 2010).

Maaturismi kontseptsioon hõlmab mitmeid põhielemente, mille keskmes on maaturismi kogukond. Maaturism sõltub piirkonna poolt pakutavast maakohast, maapiirkonna pärandist, maaelust ning maaeluga seotud tegevustest (Joonis 3). (Nulty, 2004) Maaturismi elemendid on jagatud nelja sektorisse ning nende keskmes on maakogukond. Maakoht hõlmab endas koha looduslike tegureid nagu mäed, veekogud, metsad. Maapiirkonna pärandi all mõistetakse

kohalikke traditsioone, ajalugu, pärandeid ja küla ennast. Maaelu alt võib leida sellele omaseid tegevusi nagu käsitööga tegelemine, kohalik toit ja üritused. Maaelu tegevused toob välja tegevused, mida maakohas viibimine pakub: linnuvaatlus, kalastamine, veesport, kõndimine jms

Joonis 3. Maaturismi kontseptsioon

Allikas: autori koostatud Nulty (2004) põhjal

Maaturismi eristatakse linnaturismist elamuse liigi, loodusvarade kasutamise, kohalike inimeste kaasamise ning infrastruktuuri arendamise poolest (Ayazlar & Ayazlar, 2015). 2012. a OÜ Eesti Uuringukeskuse poolt läbiviidud maaturismi uuring sõnastab, tuginedes Mald (1998), Bramwell & Lane (1993), Ardel (2004) ning OECD poolt toodud näitajatele, maaturismi iseloomulikud tunnused järgnevalt:

- toimub Eesti kontekstis keskkonnas, kus elanike arv on alla 4000, mujal maailmas alla 10 000;
- maapiirkonnale omane keskkond, ajalugu ja hõre asustus;
- toimub vahetu kontakt looduskeskkonna ja kultuuripärandiga;
- toimub vähem arenenud infrastruktuuriga piirkondades;
- üldiselt väiksemahuline ettevõtlus, tihti pereettevõtteid;
- tavaliselt mõõdukas kasv ettevõtluses;
- iseloomult traditsiooniline, ehe, omapärane, seotud kohalike elanike igapäevase elu ja tegevustega;

- baseerub kohalikel ressurssidel, toimub sageli ettevõtetes, mis on kohalike elanike ühisomanduses või ühistegevuseks organiseerunud;
- väikesemahuline nii teenindava kui teenindatava inimkoosluse ja ehitiste suuruse poolest;
- tihti on turism kõrvaltegevusala, “toidab” teisi kohalikke majandustegevusi (põllumajandus, suveniirtööstus);
- turismiettevõtjad elavad ja töötavad maapiirkonnas;
- personaalne lähenemisviis teeninduses;
- inimestel puuduvad piisavad kogemused ja vastavad teadmised/oskused, nn amatöörettevõtlus;
- säästva arengu printsiipide järgimine.

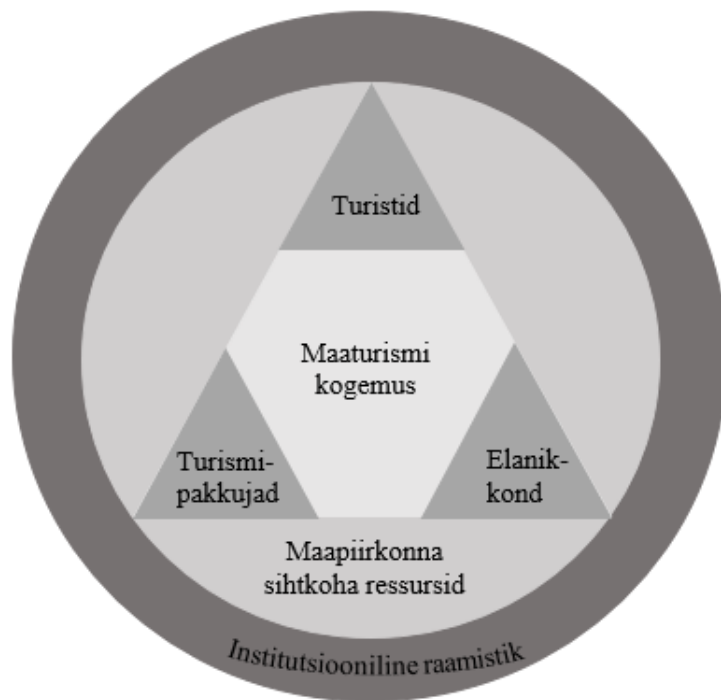
Nagu iga turismiliigi puhul, nii on ka maaturismis kõrg- ja madalhooaeg. Kõrghooaeg saabub hiliskevadel ning lõppeb varasügisel ehk jääb sooja ilmaga perioodidesse. Madalhooaeg jääb jahedamate ilmadega aastaegadesse ehk hilissügis-talv-varakevad. BarOn (1975) määratleb hooajalisust kui igal aastal kliimaseisundi, riiklike pühade piirangute, eriliste vaatamisväärsuste (nt festivalid) või isikliku elustiili mõju. Manning & Powers (1984) defineerivad hooajalisust kui kasutuse ebaühtlast jaotumist ajas (haripunktis), millest saab üks levivamaid probleeme vabas õhus vaba aja veetmise ja turismi vallas, mis põhjustab ressursside ebaefektiivset kasutamist, kasumipotentsiaali kaotust, sotsiaalse ja ökoloogilise kandevõime pinget ja administratiivse ajakava koostamisega seotud raskusi. Turismi hooajalisuse nähtused mõjutavad pakkumisenõudluse tegevuste kõiki aspekte, sh hinnakujundust, täituvust, inimressurssi, tarnete mahtu, pakutavaid tegevusi ja saadaolevaid vaatamisväärsusi. (Corluka, 2019)

Butler (1994) käsitles põhjustavad looduslikku hooajalisust loodusnähtused, mis tulenevad loodusest ja selle jõududest, sh parameetritest nagu päikesevalgus, päevavalgus, õhutemperatuur, veetemperatuur, lumesadu, jääkate, sademed, tuul, niiskus, pilvisus, nähtavus (Corluka, 2019). Kliima mängib sihtkohas olulist rolli põhitunde ja iseloomu andmisel, sest mõjutab kohalikku taimestikku ja loomastikku ning aitab kaasa paiga välimusele. Samuti määrab kliima, kui suure osa ajast saab väljas veeta. (Doswell, 2000)

Autori hinnangul mängib kliima suurt rolli selles, miks turist soovib sihtkohta külastada ning seal aega veeta, eriti maaturismis, kuivõrd maapiirkonnad on külmemal ajal nõ unne suikunud ja seetõttu võib nende atraktiivsus külastajale sel ajal olla vähenenud.

Hooajalisus on turismi üks silmapaistvamaid tunnuseid, kuid samuti ka üks kõige vähem mõistetavaid. Hooajalisus jääb turismis arengut takistavaks teguriks, sh tegevuse ja majandusliku elujõulisuse saavutamisel. Turismitööstus peab kõrghooajaga seotud külastajate ja tulude kõikumisi üldiselt probleemiks ning panustab palju aega, raha ja jõupingutusi sellise mustri muutmiseks. (Higham & Hinch, 2002)

Madalhooaegadel ei ole (maa-)turismis püsivat nõudlust suure personali järgi, kuna külastajaid on vähe, mis omakorda viib selleni, et kõrghooajaks tuleb iga aastal leida uued töötajad ning nad välja koolitada. Personali vähendamine madalhooajal aitab mh kokku hoida tööjõukuludelt. Madalhooaegadel on hinnad soodsamad võrreldes kõrghooaja hindadega. Odavamate hindadega püütakse külastajaid ligi meelitada ajal, mil turistide voog on tagasihoidlik. Vähene külastatavus mõjutab ka investeringuid, kuivõrd nende tasuvus on hooajavälisel ajal aeglane.

Joonis 4. Maaturismi elamus

Allikas: autori koostatud Kastenholz et al. (2012) põhjal

Kastenholz et al. (2012) on eeldanud, et maaturismikogemuse loovad koos turistid, turismipakkujad ja kohalikud (Joonis 4). Maaturismi ümbritseb institutsiooniline raamistik, maaturismi kogemust on kujutatud kui kolmnurka, mille iga tipp aitab kaasa maaturismi kogemuse loomisele. Maaturismi kogemust tuleb mõista kui üldist kogemust, mis on mitmekesine paljudest erinevatest ressurssidest: vaatamisväärsused, teenused, inimesed, keskkond. Kõik ei ole mõeldud

peamiselt turistide jaoks, kuid siiski mõjutavad need kogemust, mida turistid otsivad ja hindavad. (Kastenholz et al, 2012) Eriomadused, nagu külalislahkus, traditsioonid ja sihtkoha füüsilised omadused on ka maaelu kogemuse põhisisu (Ayazlar & Ayazlar, 2015.)

Maaturismi peamiseks ressursideks on kohalikud inimesed, ümbritsev loodus ja ajaloo- ning kultuuripärand. Paljud turismiettevõtted baseeruvad looduslikel ressurssidel. (OÜ Eesti Uuringukeskus, 2012). Maaturismi puhul rõhutatakse rohkem kultuurilisi ja looduslikke omadusi kui ajaloolisi atribuute (Ayazlar & Ayazlar, 2015).

Maaturismi jätkusuutlikkuse seisukohalt on oluline koostöö ja toetus huvirühmade vahel. Kohalikud inimesed on maaturismi ühed olulisemad huvirühmad. Maaturismi strateegiasse tuleb kaasata ka kohalikke inimesi, sest maaturism ei saa olla edukas ilma kogukonna toetuseta. Kogukonna vaatenurgad ei tähenda ainult tegureid, mis näitavad toetust maaturismi arengule, vaid ka nende tegevust erinevate kogukonna identideedi ja solidaarsusega seotud probleemidele. (Falak et al., 2014) Suhtlemine võõrustajate ja külaliste vahel on maaelu kogemuse hinnatud komponent. Kohalikud aitavad turistidel maapiirkondi avastada ja elamusi nautida, samuti jagavad nad oma teadmisi piirkonna ajaloost, kultuurist ja looduslikust struktuurist. Kohalikud inimesed tegutsevad kultuurivahendajatena, vähendades vahemaad turistide ja sihtkoha vahel. (Ayazlar & Ayazlar, 2015) Küllastajate ja kohaliku kogukonna vaheline suhtlus muudab viimase teadlikumaks. Maaturismi ei saa lahutada sotsiaalsetest ja kultuurilistest mõjudest, millega sidusrühmad peavad arvestama. Vastuvõttev kogukond on turismitoote ja -teenuste pakkumisel osaleja, seega on iseenesestmõistetav, et neil peab olema positiivne ettekujutus ja suhtumine oma elukohas toimuvasse turismi. (Nurlena et al., 2021) Kastenholz et al. (2012) toovad välja, et teenusepakkujatel on samuti oluline roll maaturismikogemuse kujundamisel, näiteks teenuse osutamisega kaasnev füüsilise keskkonna kujundamine.

Maaturismi puhul saab Maslow'i vajaduste püramiidi veelgi konkreetsemalt vaadelda. Maaturismis on füsioloogiliste vajaduste täitmise pakkumine koondunud tavaliselt toidule vastavalt konkreetse piirkonna ja küla tavadele. Turistide turvalisus, rahulikkus ja rahu on maapiirkondade turistide peamised nõuded. Maaturismi ettevõtjad ei paku ainult mugavat majutust ega maitsvat toitu, vaid nende äri põhineb sõbralikul õhkkonnal, turvalisusel, rahulikkusel, oma piirkonna traditsioonidel ja tavadel ning vastutustundlikul suhtel loodus- ja inimkeskkonnaga. Psühholoogiliste vajaduste juures on vajalik maaturismi isikupära: külalislahkus, unikaalsus ja

võõrustajate viisakus. Maaturismis sõltub eneseteostuse tase konkreetsest maapiirkonnast, turismiteenuste struktuurist ja kvaliteedist. (Šmiková & Holzner, 2014)

Autori arvates on turismi arendamisel maapiirkondades, eriti väiksemates piirkondades, võtmesõnaks suhtlus kohalikega. Kohalike tavapärasel elurütmi mõjutavad erinevad turistid ning neile suunatud turismiatraktsioonid enim. Turismi poolt tekitatud mõju on vältimatu, kuna külastajad suhtlevad vahetult või kaudselt kogukonna ja ümbritsevaga, tuues nende jaoks kaasa muutusi. Suhtlemine kohalikega, neile info jagamine ning heade suhete hoidmine aitab pakkuda turistile positiivset kogemust. Kohalike teadmatuses hoidmine võib kaasa tuua negatiivse tulemuse nii turismiteenuste pakkujale kui ka turistile, kuivõrd nende käitumine mõjutab suuresti pakutavat teenust ning turismielamust.

1.3. Maapiirkonna turismi olulisus ja võimalused turismiteenusteks

Maaturismi osatähtsust ei tohiks teiste turismiliikide kõrval alahinnata. Turistid on pikka aega viljelenud massiturismi ning on hakanud sellest väsima. Ajal, mil aktuaalne on tervis ja roheline mõtteviis, soovitakse põgeneda igapäevarutiinist, sh linnamelust ning otsitakse autentsemaid ning isiklikumal tasandil puudutavaid võimalusi puhkuseks - tihti leitakse neid väljundeid maaturismist. Maapiirkondades turismiga tegelemine on kasulik nii külastajatele kui ka piirkonnale endale, sest on tõhus viis tagada maaelu kestev areng. Infrastruktuuri paranemine maapiirkondades, transpordivõimalused, erinevate tehnoloogiliste uuenduste pealetulek on aidanud kaasa turistide reisimisele ka kaugematesse maapiirkondadesse. Maaturism pakub külastajatele vaikset ja rahulikku kogemust madalate kulude ja tervislike väljakutsetega, sest maapiirkonnad ei ole võrreldes linnadega nii rahvarohked. Sisemaaturism on parim viis looduse, maastiku ja keskkonna hoidmiseks ning inimeste tervisliku seisundi parandamiseks (Fons et al., 2011).

Maaturism, mis võimaldab maapiirkondadel areneda sotsiaalkultuuriliselt ja majanduslikult, pakub ka turistidele võimalust saavutada kontakti loodusega ja saada osa kohalike kultuurilistest eripäradest. Maaturism mängib olulist rolli maaelu majanduslikus ja jätkusuutlikus arengus, seega on selle eesmärk mh vältida rännet maapiirkondadest. (Arslan & Ekren, 2017) Kultuuriplaanis käsitletakse turismi kogukonna elemendina erinevate kultuuride kohtumisele, samuti võib see positiivselt kaasa aidata looduskeskkonna hoidmisele rahvusparkide või muude kaitsealade kaitsmise, loomise või hooldamise kaudu (Skoultos & Tsartas, 2009).

Maapiirkonnad seisavad tavaliselt silmitsi probleemidega nagu piiratud sissetulekuallikad kui ka piiratud töövõimalused (Skoultos & Tsartas, 2009), seega võib öelda, et maaturismist on kasu majandusele, ühiskonnale, keskkonnale, kohalikele inimestele ja turistidele laiemalt (Ayazlar & Ayazlar, 2015). Selle panust ei saa väljendada mitte ainult rahalises mõttes, vaid ka töökohtade loomise ja säilitamise rahastamises, uute tööviiside kasutuselevõtu julgustamises ning uue elujõu andmine mõnikord nõrgenenud majanduses uute ärivõimaluste loomisel. Maaturism toob kaasa võimalused uuteks ärivõimalusteks, sh noortele, maapiirkonnas pakutavate teenuste, maakultuuri ja -pärandi säilitamiseks ning kogukonna mitmekesistamiseks (Irshad, 2010).

Maakogukondi võib hirmutada turismialane tegevus nende piirkonnas, kuna kardetakse, et näiteks kogukonna omavahelised suhted muutuvad, kuna eesmärgid on inimestel erinevad. Kardetakse ka rahvahulki piirkondades, mis on muidu olnud rahulikud ja omasoodu kulgevad. Lisaks võib hindade tõusmise hirm olla üks faktor, mis paneb kohalikke turismi arendamisse pelglikult suhtuma. Mõeldakse ka kohaliku looduse peale – kas loodus tuleb toime ja säilib sellisena, nagu ta on alati olnud, kui lisaks kohalikele inimestele lisanduvad veel turistid?

Kohalikel kogukondadel ja ettevõtetel võib olla raske kohaneda turismis teenindusrolliga. Toodete ja teenuste kvaliteet peab vastama turistide nõudmistele ja ootustele. (Irshad, 2010) Mõni maaturismiettevõtja pakub ainult majutust ja hommikusööki, mõni vaid tegevusi, näiteks ratsutamist või matku giidiga. Kliendi seisukohast on tähtis, et pakutavad teenused oleksid talle väärtuslikud ja vajalikud. Sageli on kliendile mugavam, kui turismiettevõtja(d) on üksikteenused tema jaoks kimpu köitnud. (Põllumajandusministeerium, 2005)

Autori hinnangul võib turistile atraktiivsema puhkekohana mõjuda sihtkoht, mis pakub erinevaid teenuseid koos või aitab erinevad teenusepakkujad kliendini. See vähendab turisti vaeva ning energiat, kuid tulemus on küllastajale sama nagu juhul, kui ta ise vajaliku info koguks ja broneeringud teeks.

Kõik maapiirkonnad ei ole maaturistidele võrdselt atraktiivsed ja pelgalt majutusvõimaluste pakkumine ei taga nõudlust. Edukas maaturism eeldab uusi oskusi turunduses, külalislahkuses, toitlustamises, pärandi tõlgendamises ja suunamises, küllastajate juhtimises, festivalide ja ürituste edendamises, hoonete ümberkujundamises ja maaturismi strateegia planeerimises (Irshad, 2010).

Maaturismi puhul ei saa rääkida ühest konkreetsest turismivormist, kuna ta koondab enda alla mitmeid erinevaid turismivorme. Kõiki turismivorme, mis tutvustavad maaelu, kunsti, kultuuri ja maapiirkondade pärandit, tuues seeläbi kohalikule kogukonnale majanduslikult ja sotsiaalselt kasu ning võimaldades turistide ja kohalike vahelist suhtlust rikastavama turismikogemuse saamiseks, võib nimetada maapiirkonna turismiks (Tourism Notes).

Autori hinnangul aitab erinevate turismivormide määratlemine pakkuda turistile paremat külastuskogemust. Lisaks turismivormi määratlemisele, mis hõlbustab aimata kliendi soove ja ootusi, tuleb arvestada ka sihtkoha eripäradega – kõik maapiirkonnad ei saa pakkuda ühesuguseid ootusi ja võimalusi. Järgnevalt on käsitletud peamisi võimalikke maaturismivorme lähtuvalt Kiideva külast.

Loodusturism

Loodusturismi puhul on tegemist turismivormiga, mille põhirõhk on looduse vaatlemisel ja väärtustamisel (Keskkonnaagentuur). Buckley (2009) defineerib loodusturismi kui laia mõistet, mis hõlmab kõiki turismiliike, mille peamiseks vaatamisväärtuseks on looduskeskkonna omadused, seega hõlmab see lihtsaid maalilisi vaatamisväärtuseid, aga ka rohkem spetsialiseerunud valdkondi, nagu metsiku looduse turism, ja täpsemalt määratletud allsektoreid, nagu ökoturism. Loodusturismi puhul on turism otseselt seotud looduse vahendamisega nii eesmärkide kui ka tegevuste tasandil – põhisisuks toote puhul on loodusobjektid, millede tutvustamisel näidatakse seoseid looduse ja inimkultuuri vahel ning pakutakse elamusi, mis mõjutavad osalejate väärtushinnanguid (Käsiraamat loodusturismi ettevõtjale, 2007).

Loodusturismi ei tohiks segamini ajada looduspõhise turismiga (näiteks jahi- või kalasturismiga), mille jaoks loodus on ressursid (Keskkonnaagentuur). Tihti võrdsustatakse loodusturismi ka ökoturismiga. Ökoturismi all mõistetakse küll huvireisimist, kuid täpsemalt vastutustundlikku ja keskkonnasõbralikku reisimist ning sellealast harimist ja püüet vähendada turismist tulenevaid negatiivseid mõjusid panustades ka kohalike elanike heaolusse. Samas on mitmed allikad viidanud, et piir loodus- ja ökoturismi vahel võib olla väga õhuke.

Ruukel (2017) on Meimer (1998) ettekande põhjal välja toonud loodusturismi vormide liigituse kahest aspektist lähtuvalt:

- sõltuvalt motiividest (külgetõmbefaktoritest), näiteks looduse vaatlemine, lindude- ja loomade vaatlus, ajaloo ja kultuuri õppimine, marjade ja seente korjamine, kalapüük, loodusfotograafia;
- sõltuvalt liikumisviisist, näiteks looduses jalutamine, jalgsimatk, jalgrattamatk, paadisõit, ujumine, ratsutamine, murdmaasuusatamine, mäesuusatamine, mootorkelkudel sõit.

Looduslikke vaatamisväärsusi külastatakse mitmetel põhjustel (ACS Distance Education):

- nautimaks looduse suursugusust;
- põgenemaks linnaelu surve eest;
- põgenemaks inimeste eest;
- erinevate maastike uurimiseks;
- õppimaks tundma keskkonda.

Meimer (1998) toob välja loodusturismi eesmärgid järgnevalt (Käsiraamat loodusturismi ettevõtjale, 2007):

- tervistav eesmärk - tervisliku puhkuse pakkumine, lõõgastumine, töövõime taastamine;
- majanduslik eesmärk - tulu saamine turismitooteid pakkuva piirkonna ettevõtjatele, reisibüroodele, kuid laiemas mõttes ka kogu riigile.

Loodusturismi populaarsus põhjustab survet keskkonnale, seega on oluline kaitsta loodusturismiga põhjustatud kahju eest. Loodusturism kui ettevõtlusvorm, mis kasutab looduskeskkonda, peab edukaks toimimiseks tagama loodusväärtuste säilimise (Käsiraamat loodusturismi ettevõtjale, 2007). Vaatamata mis tahes atraktsiooni asukohale, populaarsusele või sellega seotud arengule, tuleb seda juhtida nii, et inimesed ei kahjustaks looduslikke ökosüsteeme (loomad, taimed, geoloogia, jõesüsteemid jne), mis on atraktsiooni olemuslikud elemendid ning millede arenemiseks on kulunud miljoneid aastaid (ACS Distance Education). Looduse säästmiseks ning mittekahjustamiseks tuleb inimestel mõista seost oma käitumise ja looduse vahel.

Sündmusturism

Sündmusturismi (üritusturismi) eesmärk on ürituste võimaluste täielik ärakasutamine, et saavutada vastuvõtivate kogukondade turismiareng, lisaks võivad üritused avaldada positiivset mõju võõrustajapiirkonna majandusele, turismile, ühiskonnale ning kultuurile (Skoultos & Tsartas, 2009). Üritused on turismi oluliseks motivaatoriks ning enamiku sihtkohtade arendus- ja

turundusplaanides olulisel kohal. Samuti on üritustel täita muid olulisi rolle alates kogukonna loomisest kuni linna uuendamiseni, kultuuriarengust kuni rahvusliku identiteedi edendamiseni. (Getz, 2008) Turismi edukaks toimimiseks peab sihtkoht saavutama konkurentsieelise rahvarohkel turul. Lisaks majanduslikele mõjudele võivad sündmustel olla ka olulised sotsiaalsed, kultuurilised ja keskkonnaalased mõjud. (Buultjens & Cairncross, 2015) Maapiirkonnas toimuvate ürituste oluliseim kasu on sihtkoha kuvandi kujundamine ja kogukonna pühendumus (Skoultos & Tsartas, 2009).

Sündmusturismi juures saab välja tuua kolm ürituste liiki: megaüritused, tunnussündmused ning kohalikud ja piirkondlikud sündmused. Megaürituste puhul mõeldakse suurüritusi tuhandete osalejatega ehk need on suure turisminõudlusega ning kõrge väärtusega toimumiskoha piirkonnale. Ritchie (1984) nimetas tunnussündmuse suurteks ühekordseteks või korduvateks sündmusteks, millel piiratud kestus ja mis on välja töötatud peamiselt turismissihtkoha tuntuuse, atraktiivsuse ja kasumlikkuse suurendamiseks (Getz, 2008). Kohalike ja piirkondlike sündmuste puhul toimub tegevus kindlas kohas üsna kindlale sihtgrupile, mis ei pruugi olla rohkearvuline. Sündmus võib olla nii iga-aastane kui ühekordne. Erinevate sündmuste mõju toimumiskohale määratakse ürituse suuruse järgi.

Getz (2008) on sündmuse klassifitseerinud nende kohaseotuse alusel, s.t, mil määral need on seotud või õiguslikult toimivaks muutunud konkreetse kogukonna ja sihtkohaga, järgmiselt:

- megaüritused – oma orientatsioonilt tavaliselt globaalsed ja nõuavad konkureerivat pakkumist, et võita tingimused konkreetse koha jaoks ühekordseks sündmuseks;
- tunnussündmused – ei saa eksisteerida nende vastuvõtvast kogukonnast sõltumatult;
- kohalikud ja piirkondlikud sündmused – asuvad ühes kohas ning on meeltemööda peamiselt elanikele.

Sihtkohad peavad otsustama, mida nad sündmustelt soovivad (kasu) ja kuidas nad oma väärtust mõõdavad. Sidusrühmad, sealhulgas üritusi tootvad organisatsioonid, kogukond laiemalt ja üritusturismi kasusaajad teenindussektoris, rõhutavad tõenäoliselt erinevaid eesmärke ja muresid. Oma kodukogukonnas üritusel osalemine erineb kogemuslikult üritusele reisimisest nii siis, kui reisimine on vajalik tingimus (s.t sündmus motiveerib reisima ja reisiga kaasnevad kulud/riskid võivad osalemist takistada) kui ka siis, kui üritusele sõitmine on vajalik ja meeldiva kogemuse lahutamatu osa. Seega tuleb sündmust ja reisikogemust mõista koos. (Getz, 2008)

Paljud kavandatud üritused on loodud nende turismiatriktiivsusele või potentsiaalile mitte mõeldes või seda vähe silmas pidades, sest see ei ole alati loodetav tulemus. Mõnikord on see tingitud korraldajate konkreetsetest eesmärkidest ja mõnikord puudub sündmuste ja turismi vahel lihtsalt seos. (Getz & Page, 2016)

Autori arvates toovad erinevad sündmused sihtkohta ka neid külastajaid, kes ilmselt muidu poleks konkreetset piirkonda külastanud. Sündmuste korraldamisel võib olla eesmärgiks ületada ka madalhooaja vähest külastatavust. Erinevate sündmuste, festivalide korraldamine ajal, mil turistide külastatavus on väike, aitab elavdada kohalikku (töö-)elu.

Matkaturism

Matkaturismi võib mõista erinevalt, näiteks jalgsimatkadena, mis nõuavad väiksemat füüsilist koormust ning sobivad paljudele, suusamatkadena talvistes oludes või rattamatkadena, mida saab teostada nii tasasel kui ka vahelduva kõrgusega maastikul suuremaks füüsiliseks pingutuseks. Mõistetav aga on, et matkaturism kätkeb endas matkamist, liikumist looduses eesmärgiga kogeda ümbritseva keskkonna pakutavat ning on võrreldes ekstreemturismiga (nt mägironimine) pehmemat laadi.

Adventure Travel Trade Association käsitluse järgi sisaldab matkaturism vähemalt kahte järgnevast kolmest komponendist:

- füüsiline tegevus;
- kultuurivahetus või suhtlemine;
- viibimine looduses.

Maaleht (2019) on toonud välja võimalikud erinevad matkamise eesmärgid:

- teenida tulu;
- jagada loodusteadmisi ja kasvatada loodusarmastust (keskkonnaharidus);
- parandada noorukite väärtushinnanguid;
- arendada suutlikkust, sooritada sportlikke saavutusi ja saada vastavat tunnustust.

Jalutusturism on üks populaarsemaid viise sihtkoha kogemiseks võimaldades turistidel rohkem suhelda kohalike inimeste, looduse ja kultuuriga. Samuti vastab see hiljutistele reisijate vajadustele reisi ajal füüsiliste ja tervislike tegevuste järele. Kuna kõndimine ei ole atraktiivne mitte ainult

külastajatele, vaid ka elanikele, siis nende heaolu säilitamiseks ja suurendamiseks võib sihtkoht pidada seda ka oma heaolupoliitika vahendiks ning heaks külastajate ja elanike vahelise lõimumise edendajaks. (UNWTO, 2019)

Inimesed külastavad turismisihtkohta teatud eesmärkide ja vajaduste rahuldamiseks ning täitmiseks (Chhetri et al., 2004). Looduses kõndimisele keskenduva turismitoote kujundamisel on vaja mõista ka turistide keskkonnatunnetust, maastikueelistusi ning seda, milliseid infrastruktuure ja tuge nad loodust kogedes vajavad. (Rodrigues et al., 2010) Maastikutunnuste või objektide kogemine on kognitiivne konstruktsioon, kus objekte ja tunnuseid tajutakse meeldivate või ebameeldivatena. Kui toote omadused rahuldavad külastajate vajadusi, tekib positiivne kogemus. (Chhetri et al., 2004)

Matkamist tuleks tunnistada oluliseks puhke- ja turismitegevuseks, mis võib anda suure potentsiaali maa- ja looduspiirkondade atraktiivsuse suurendamisele, nende jätkusuutlikule arengule ja seeläbi rahvastiku fikseerimisele maapiirkonnas ning lõpuks, kuid mitte vähemtähtsaks panuseks loodus- ja muinsuskaitseks. Linnaelanikele, kes külastavad maapiirkondi puhkuse ja turismi motiividel, tooks matkaturism otsesest kasu heaolutundele, mida täiustaks suhteliselt lihtne heaolukogemus looduses. Need positiivsed mõjud sõltuvad aga sihtkoha suutlikkusest pakkuda hästi läbimõeldud jalutusradu, mis on integreeritud ahvatlevasse, eristuvasse, kuid siiski järjepidevasse üldisesse turismitootesse. (Rodrigues et al., 2010)

Linnuvaatlusturism

Linnuvaatluse puhul on tegemist tegevusega, millega vaatleja püüab märgata ümbritsevaid linde ning saadud info salvestada (VisitPärnu blogi, 2021). Kevadise lindude rände tõttu algab linnuvaatluse hooaeg juba märtsis, kulmineerub mais ja vaibub juuni keskpaigaks (Puhka Eestis), lindude peamine sügisene ränne on septembris-oktoobris. Linnuvaatlusturism on väga vastutustundlik ja hariv turism, mis aitab säilitada piirkonna looduskeskkonda ja kultuuriväärtusi, arendada kogukonda ning tuua märkimisväärset majanduslikku kasu (Son et al., 2011).

Autori arvates on linnuvaatlusturism võimalus vähendada turismis hooajalisust, kuivõrd vaatluse algus jääb kevadkuudele, mil turismihooaeg ei ole veel alanud ning seetõttu on külastatavus väike, ja lõpeb sügiskuudel, mil kõrghooaeg on saanud läbi. Seega saab linnuvaatlusturismiga pikendada turismihooaega, mis omakorda on turismiteenuse pakkujale majanduslikult kasulik.

Linnuvaatlejad on tavaliselt eakad inimesed, kuid linnuvaatlejate vanusevahemik läheb järjest laiemaks (CBI. Ministry of Foreign Affairs, 2021). Lindude vaatlemise populaarsus on tõusnud nooremate seas, kuna on kasvanud teadlikkus ja mure keskkonna osas. Tüüpiliste linnuvaatlusturistide puhul on nende eesmärk jälgida lindudele iseloomulikke tunnuseid ning tunda looduskeskkonnas ära linnuliike koos nende elupaikadega (Son et al., 2011). Linnuvaatlejaid võib jagada kolme kategooriasse:

- juhuslikud linnuvaatlejad – naudivad lindude vaatamist, kuid see pole nende reisimise peamine eesmärk;
- linnuvaatluse entusiastid – otsivad linde hariduslikel ja looduskaitseelistel eesmärkidel, hoolivad lindude kaitsest;
- fanaatilised linnuvaatlejad – reisivad vaid selleks, et leida linde või teatud linnuliike, on väga teadlikud, jälgivad nimekirjade alusel lindude arvu ja liike, mida nad on aja jooksul näinud, otsivad sageli teatud sihtkohta vastavalt konkreetse linnuliigi elupaigale (CBI. Ministry of Foreign Affairs, 2021).

Lisaks eelpooltoodule saab välja tuua linnuvaatlejatena fotograafid, kelle peamine eesmärk on linde fotodele jäädvustada. Lindude või nende elupaiga kohta käiv informatsioon ei ole neile nii tähtis, kuivõrd eesmärk on saada hea foto valitud linnust.

Viimastel aastakümnetel on linnuvaatluse tähtsus nišiturismi uue variandina kasvanud. Linnuvaatlusturism on aidanud kaasa maa- ja äärealade majandusarengule ning keskkonnajuhtimisele, olles samas ka üks ökoloogiliselt usaldusväärsemaid ja jätkusuutlikumaid eluslooduse turismi vorme. Võib-olla on linnuvaatlusel, võrreldes teiste eluslooduse turismivormidega, väikseim keskkonnamõju, kuna lindude elupaikade kaitsmine on hädavajalik. Siiski on linnuvaatlus tekitanud probleeme, näiteks on linnud, eriti haruldased, tundlikud välise sekkumise osas ning turism võib seega häirida lindude rännet, sigimist ja toitumisharjumisi. (Connell, 2009)

Autor leiab, et maapiirkonnad on suure potentsiaaliga turismisihtkohad, kuna pakuvad mitmeid erinevaid võimalusi turismialasteks tegevusteks. Samas tuleb arvestada iga piirkonna eripära ning võimalustega, samuti kogukonnaga. Maaturism toimub üldiselt väikeses piirkonnas, kus iga tegevus mõjutab seal tekkinud keskkonda.

2. MAATURISMI ARENDAMISE VÕIMALUSED KIIDEVA KÜLAS

2.1. Ülevaade Kiideva külast

Kiideva on küla Lääne maakonnas asuval Puise poolsaarel (Kiideva külaselts). Küla asub Matsalu lahe põhjakaldal (Joonis 5) ning lähimaks suurasulaks on Haapsalu linn, mis asub 23 km kaugusel. Kiideva küla ümbritsevad naaberkülad Puise, Haeska, Koidu, Põgari-Sassi, Saardu ning Tuuru. Külas on võimalik eristada põhjaosa ehk Kiideva mõisa ümber kujunenud ala ning Matsalu lahe kaldal asuvat sumbküla ehk Kiideva Kalaküla (Kiideva külaselts).

Joonis 5. Kiideva küla paiknevus Matsalu lahe kaldal (tähistatud sinisega)
Allikas: Autori koostatud kuvatõmmis Maa-ameti kaardirakendusest

Asustustihedus on koondunud Kiideva mõisa ümber ning kilomeeter eemale jääva Matsalu lahe kaldale. Küla on populaarne suvituskoht – suvitajate osakaal küla inimeste seas jääb umbes 80% juurde, alalisi külaelanikke on umbes 40 inimest. Samasse suurusjärku jääb ka külas olevate talude arv.

Traditsiooniliseks tegevuseks on olnud külas kalapüük, mida kohalikud harrastavad siiani, küll väiksemas mahus, kuna kalavarud meres on vähenenud. Lisaks seab rahvuspargis asumine piirangud kalastamisele. 1930. a oli Kiideva Läänemaa kõige olulisemaks kalapüügikeskuseks ning 1950. a tegutses kalurikolhoos „Kiideva Kalur“, mis liitus 1964. a Virtsu Kaluriga (Kiideva külaselts).

Küla asub küll mere ääres, kuid korralikku liivakaldaga randa seal ei ole, see-eest on meri madal ja sobilik väikelastega peredele. Kiideva ilma osas mängib rolli Puise poolsaar, mille tõttu ilm külas võib erineda näiteks Haapsalu ilmast, eriti sademete osakaal. Veetemperatuuri osas mängib rolli küla asukoht Matsalu lahe kaldal, kuna lahes on veetemperatuur veidi kõrgem võrreldes näiteks kõrvalasuva Väinamerega.

Küla ajalugu rõhutab senini olemasolev Kiideva mõisa peahoone. Kiideva mõisa härrastemaja, mis on valminud 19. sajandi lõpul, paistab silma omapärase välisviimistluse poolest seintel, milles on kasutatud kalasoomusekujulistest sindlitest voodrit. Mõisahoonet kasutati 1967. a koolina, kuid pärast seda on hoone seisnud tühjana. (Kiideva külaselts) Hetkel on hoone erakätes ning vaikes taastamisjärgus.

Külas tegutseb aktiivselt Kiideva külaselts, mille peategevusalaks on edendada ning toetada kohalikku elu ehk tugevdada ja parendada Kiideva küla eluolu.

Kiideva küla on populaarne külastuspaik, eriti suvehooajal. Peamisteks külastajateks on siseturistid. Kuna küla asub Matsalu rahvuspargis ning Matsalu lahe kaldal, mis jääb erinevate linnuliikide pesitsus- või rändeteede, leidub kõrghooajal palju linnuvaatlejaid. Tihti saab külas või külla sõites näha erinevaid metsloomi nagu metskitsed, põdrad, metssead, rebased, aga ka hiljuti Eestisse sissekolinud võõrliiki šaakaleid.

Kiidevat ning naaberküla Puiset ühendab Kiideva-Puise 3,4 km (üks suund) pikkune matkarada, mis kulgeb mööda rannakallast ning taastatud puisniitu kuni Lõpre tammeni ning sealt edasi Puise küla südamesse. Matkarada on varustatud infotahvlitega raja ääres, et pakkuda külastajatele teavet rajal kasvavate taimede kohta. Rajal olles, aga ka näiteks rannaniidul või külateedeäärsetel aladel, on võimalik tegeleda korilusega korjates põldmarju, muulukaid, nurmenukke, pähkleid jms.

Küla keskses asub paadisadam koos linnuvaatlustorni, külaväljaku, laululava ning saunseltsimajaga, mida valdab tasuta kasutuslepingu alusel Kiideva külaselts, omanikuks on kohalik omavalitsus, s.o Haapsalu linn. MTÜ Kiideva külaselts rendib välja majutuskohana saunseltsimaja, lisaks külaväljakut koos laululavaga erinevate sündmuste pidamiseks. Külaselts korraldab ka ise mitmeid avalikke üritusi, milledest osad on juba traditsiooniks saanud: Muinastulede Öö, Öökohvik, Pannkoogikohvik, lisaks ainult külarahvale mõeldud üritused.

Eraettevõtluse eesmärgil turismiteenuseid Kiidevas ei pakuta. Naaberkülades Puihes, Haeskas ning Tuurul tegutsevad erinevad majutuskohad: Puihe Nina talu Puihes, mis pakub majutust ning ürituste korraldamise kohta ja paadisõitu merel, Altmõisa Külalistemaja Tuurul, mis pakub samuti majutust ning peoruume, Haeskas asuvad majutuskohad Haeska mõis ning Tuulingu külalistemaja. Haeskas asub ka Tika talu loomekoda, mida saab niisamuti ürituste korraldamiseks kasutada.

Juba välja kujunenud tavade ning asukoha tõttu on Kiideva külas võimalik tegeleda erinevate maaturismi vormidega, näitkes loodus-, matka-, linnuvaatlus- ning sündmusturismiga. Küla looduslik keskkond on heas korras ja hästi säilinud, Kiidevas puuduvad suured saasteallikad ning suur rahvahulk, mis loodust kahjustada oleks võinud. Küla ümbritsevad põllud, metsad ning meri, erinevatel aastaegadel pakub loodus erinevaid vaatepilte kas lihtsalt loojangute näol suvel või rüüjäämägede näol talvel – kõik see aitab kaasa loodusturismi pakkumisele. Kiideva-Puihe matkarada pakub head võimalust matkaturismiks, näiteks jalgsimatkadeks, samuti on võimalikud ka rattamatkad naaberküladesse läbi metsa- ja põlluteede. Kiideva asukohast tulenevalt on küla heaks sihtkohaks linnuvaatlejatele, kuna see jääb lindude rände teele, lisaks pakub Kiideva loodus ja Matsalu lahe ääres paiknemine (mere-)lindudele head paika pesitsemiseks. Külaseltsi poolt korraldatavad üritused näitavad, et Kiideva on hea sihtkoht sündmusturismi sihtkohana. Kiideva asub kaugel tiheasustusaladest, samuti ei jää küla nõrke ehk külla jõudmine tuleb eesmärgiks võtta. Kiidevas ürituste korraldamine annab võimaluse külastajale tavalisest keskkonnast kaugemale saada ning varasemalt seltsi poolt korraldatud üritused on näidanud seda, et inimesed on alati seda kasutama.

Autor märgib, et tulenevalt oma asukohast ning ajaloost võiks uurimisobjekt olla ka potentsiaalseks kalastusturismi sihtkohaks, kuid kuna tegemist on Matsalu rahvusparkis asuva küla, kus on seetõttu määratud looduses liikumise piirangud, sh kalastamispiirangud, siis on ilmselt kalastusturismi arendamine raskendatud. Matsalu rahvusparkis toimub harrastuspüük harrastuspüügiõiguse ja/või kalastuskaardi alusel. Harrastuspüügiõiguse alusel toimub püük

rahvuspargi territooriumitele jäävates sadamates, muudel juhtudel on vajalik kalastuskaart. (Keskkonnaamet, 2021) Tasude ja lubade väljastamine käib püügipiirkondade alusel, seega tuleb taotleda konkreetses sihtkohas luba kalastamiseks või tasuda püügiperioodi hind. Matsalu rahvuspargis on harrastuspüüdjatele lubatud püügivahenditena lihtkäsiõng, käsiõng, põhjaõng, spinning, lendõng ja sikuti (Keskkonnaamet, 2021), mis omakorda, lisaks muudele piirangutele ja kalastuskeeluaegadele, raskendab kalastuse kui turismi pakkumist. Lihtkäsiõngega küla sadamas on võimalik soovijatel, järgides kehtestatud piiranguid, kala püüda tasuta, kuid sellisel viisil kalapüük turismi mõistes ei pruugi olla kuigi jätkusuutlik.

Töö autori nägemusel, hinnates hetkelist olukorda uurimisobjektis ning selle lähemates piirkondades, oleks mõistlik peatüki alguses mainitud aladel, kuid mitte külade südameis, arendada peajasjalikult majutus- ja toitlustusteenuseid, millede eesmärk on teenindada veidi suuremaid gruppe (ca 30 inimest), kuna hetkel on sellised võimalused suurearvulistele seltskondadele kesised. Arendades teenuseid veidi eemal külade keskpunktidest, säästab ega aega see kogukonda. Mh on arenemisruumi veel erinevate loodusega seotud turismiteenuste pakkumisel, sest turistidele on loodud linnuvaatlusturismi võimalused, kuid muud võimalused, nagu näiteks erinevad matkad, paadiretked, loodusfotograafia, mida saaks asukoha tõttu ära kasutada, on veel rakendamata. Turismi elavdamiseks on võimalik korraldada ka erinevaid üritusi, sh aastaringselt. Kiidevas iga-aastaselt toimuvad üritused on heaks näiteks, et külastajad tunnevad huvi maapiirkonnas toimuvate sündmuste osas ning väisavad neid meelsasti ka korduvalt.

2.2. Uuringu eesmärk ja metoodika

Käesolev uuring viidi läbi selleks, et välja selgitada turismiteenuste arendamise võimalused maapiirkonnas mereäärses Kiideva külas, kohalike elanike valmisolek eraettevõtluse vormis turismiteenuste arendamiseks ning võimalikud kitsaskohad selleks. Peamiseks uurimisküsimuseks ja selle alaküsimusteks on:

1. Milline on suhtumine Kiideva küla kogukonna seas maaturismiteenuste arendamiseks?
 - 1.1. Milliseid erinevaid maaturismiteenuste arendamise võimalusi näeb kogukond Kiideva külas perspektiivsena?
 - 1.2. Millised on võimalikud kitsaskohad maaturismiteenuste arendamisel Kiideva külas?

Uuringu läbiviimiseks ja vastuste kogumiseks kasutati kvantitatiivuuringu meetodit ankeetküsitlust, kuna selline meetod aitab suure hulga andmete kogumist, mida hiljem üldistatud

kujul kasutada. Uurimustöö vaatlusaluseks populatsiooniks olid Kiideva küla elanikud, sh nii alalised elanikud kui ka suvitajad. Küsitluse läbiviimisel kasutati mugavusvalimit.

Ankeetküsimustik koostati Google Drive'i uuringu haldamise tarkvara Google Forms kasutades ning küsimustiku link edastati vaatlusalusele populatsioonile sotsiaalmeedialehel Facebook loodud kinnisesse, ainult Kiideva küla elanikele ja suvitajatele mõeldud gruppi, lisaks edastati ankeetküsimustiku link Kiideva külaseltsi liikmetele e-kirja teel. Facebooki kinnises grupis oli postitamise hetkel 55 liiget, e-kiri edastati 51 seltsiliikmele. Facebooki grupis lingi saanute ning seltsiliikmetele saadetud e-kirja adressaatide hulgas oli 25 kattuvat isikut, seega kuulus valimisse kokku 81 inimest. Küsimustik oli vastamiseks avatud 14-25 veebruar 2022, kokku vastas küsimustikule 39 inimest ehk vastamise määr oli 48,2%. Küsimustik oli eestikeelne ning kõik küsimused olid kohustuslikud vastamiseks.

Antud uuringu ankeetküsimustik (Lisa 1) koosnes 16 küsimusest, millest neli olid sotsiaaldemograafilised küsimused ning ülejäänud küsimused olid koostatud leidmaks vastuseid uurimisküsimustele. Johtuvalt valitud vastustele avanesid vastajale erinevad jaotised küsimustikus – Kiideva küla kui võimalikku turismisihtkohta nägevad vastajad pidid vastama kõigile küsimustele, sh sotsiaaldemograafilised küsimused, küla kui mitteväimaliku turismisihtkohana nägevad vastajad pidid vastama kahele küsimusele, lisaks sotsiaaldemograafilised küsimused. Esimene küsimus ning sotsiaaldemograafilised küsimused olid vastajatele ühised. Küsimustik koosnes 13 valikvastustega küsimustest ning 4 avatud küsimusest, kus vastaja sai oma arvamust avaldada. Andmeid analüüsid kasutati kirjeldavat statistikat, sh aritmeetiline keskmine, mood, standardhälve, lisaks tehti sisuanalüüsi avatud küsimuste puhul vastavalt saadud andmete sobivusele. Küsimustiku andmeid analüüsiti kasutades Microsoft Office'i andmetöötlusprogrammi Excel.

2.3. Uuringu tulemused

Küsimusi vastajate profiili kohta on käsitletud Tabelis 1. Küsitletute kirjeldava profiili aluseks on võetud küsimused 13-16.

Vastanute hulgas oli alalisi elanikke vaid 17,9% (n=7), näidates väikest osakaalu aastaringselt külas elavate inimeste hulgas, kes on külaseltsi liikmena seltsi puudutavates teemades e-kirjade aadressatide hulgas või Facebookis asuva kinnise grupi liikmed. Peaaegu võrdse osakaaluga oli

vastajaid, kelle seos Kiidevaga on suvitamise (30,8%, n=12) ning kinnistu omamise kaudu, mida kasutatakse aasta läbi nädalavahetustel (33,3%, n=13). Ehk külaga mitte igapäevaselt seotud isikute osakaal on suurem igapäevaelanike osakaalust. 17,9% vastanutest (n=7) leidsid, et nende seos Kiideva külaga on „Muu“ ehk vastustes seostest Kiidevaga toodi välja veel, et ollakse rannakalur looduskaunis kohas, esivanemad pärinevad Kiidevast ning omatakse kinnistut, kus viibitakse vastavalt võimalustele või kuus kuud aastast.

Tabel 1. Ankeetküsimustikule vastanute kirjeldav profiil

	Arv	%
Seos Kiideva külaga		
Alaline elanik	7	17,9
Suvitaja	12	30,8
Oman kinnistut, mida kasutan aasta läbi nädalavahetustel	13	33,3
Muu	7	17,9
Kokku	39	100,0
Tegevusvaldkond		
Palgatöölise	27	69,2
Ettevõtja	10	25,65
Pensionär	4	10,3
Kokku	41	105,1
Sugu		
Naine	18	46,2
Mees	21	53,8
Kokku	39	100,0
Vanus		
20-29	2	5,1
30-39	3	7,7
40-49	18	46,2
50-59	8	20,5
60-69	3	7,7
70-79	2	5,1
80+	1	2,6
Kokku	37	94,9

Palgatöötajaid oli vastanute hulgas kõige rohkem – 69,2% (n=27), sellele järgnesid ettevõtjatena tegutsejad (25,6%, n=10) ja pensionärid (10,3%, n=4). Kaks vastajat identifitseerisid ennast kahes valdkonnas, nii palgatöölise kui ka ettevõtjana. Vastajatest keegi ei olnud õpilane, tudeng ega töötu. Märkatav erinevus oli vastajate vanuste seas – 46,2% ehk peaaegu pooled vastanutest olid vanusevahemikus 40-49 (n=18), ent vahemikus 20-39 ning 50-80+ eluaastat oli osakaal vastavalt vaid 12,8% (n=5) ja 35,9% (n=14). Kahe küsimustikule vastaja vanust ei olnud võimalik arvestada,

kuna nende vastused olid vigased. Vastanute soolises osakaalus jaguneti peaaegu võrdselt – 46,2% (n=18) olid naised ning 53,8% (n=21) olid mehed.

Kogukonna suhtumine Kiideva külas maaturismiteenuste arendamisse

Küsimused 1-6 ja 8-9 võimaldavad välja tuua andmed vastamiseks peamisele uurimisküsimusele: Milline on suhtumine Kiideva küla kogukonna seas maaturismiteenuste arendamiseks?

Küsimuse 1 juures sooviti leida vastus küsimusele, kui paljud näevad Kiideva küla kui võimalikku sobivat turismiteenuse pakkumise sihtkohta. Küsimus oli kõigile vastamiseks ning seisukohta paluti väljendada „jah“ ja „ei“ vastustega. Tulemused on välja toodud Tabelis 2. Küsimus 2 avanes avatud küsimusena vastajatele, kelle vastus küsimusele 1 oli eitav.

Kõikidest vastanutest 32 vastajat (82,1%) näevad Kiideva küla kui võimalikku sobivat turismiteenuse pakkumise sihtkohta, 7 vastaja (17,9%) arvates ei ole Kiideva sobilik turismiteenuste pakkumise sihtkoht.

Tabel 2. Kiideva küla kui sobiv turismiteenuse pakkumise sihtkoht

Kiideva küla turismiteenuse sihtkohana	Arv	%
Jah	32	82,1
Ei	7	17,9

Eitavalt vastanud ankeetküsitlajad tõid oma vastuste põhjenduseks välja, et Kiideva küla puhul on tegemist sumbküla ja üldse liiga väikese külaga, et turismi koormust kanda, lisaks mainiti ära ka küla paiknemine kaitsealal. Üks vastaja leidis, et külas puudub reaalne materiaalne baas ja atraktsioonid, samas nentis, et turismisihtkohana võiks sobida kalameestele ja vast ka linnuvaatlejate majutuskohana. Peamiselt on eitavalt vastajad välja toonud aga selle, et peavad tähtsaks rahu, vaikust ja puhtust ning ei soovi rahulikku kalurikülla palju turiste ega liialt võõraid inimesi, kuid mainitud on siiski, et piisab ürituste ja kontsertide korraldamisest, ka on teretunud linnu- ja rüsi jää vaatlejad.

Küsimuse 3 juures paluti hinnata küsimusele 1 jaatavalt vastanutel, kui suure potentsiaalse turismiteenuse pakkumise sihtkohana nemad näevad Kiideva küla. Hinnang paluti anda skaalal *väga väikese potentsiaaliga – väikese potentsiaaliga – keskmise potentsiaaliga – suure*

potentsiaaliga – väga suure potentsiaaliga tulemuste saamiseks määrati hinnanguskaalale vastavad numbrilised väärtused, kus *väga väikese potentsiaaliga* 1 – *väga suure potentsiaaliga* 5. Tulemused on välja toodud Tabelis 3. Küsimuse 4 juures paluti põhjendada küsimuses 3 valitud hinnangut.

Tabel 3. Kiideva küla potentsiaalsus turismiteenuste pakkumise sihtkohana.

	Arv	Keskmine	Mood	Std
Kiideva küla potentsiaalsus turismisihtkohana	32	3,75	4	0,88

Enim hinnati Kiideva küla potentsiaalsust suurena ($M_0=4$), millest järelduvalt võib väita, et Kiideval on hea võimalus olla atraktiivne turismiteenuste tarbimise sihtkoht turistide seas. Keskväertuse tulemuseks on 3,75 ning madal standardhälve (0,88) näitab väikest vastuste hajuvust ehk vastajate üksmeelt. Valikut „väga väikese potentsiaaliga“ ei valinud ükski uuringus osalenud vastaja.

Küsimuses 4 toodud põhjendustes küsimuses 3 valitud hinnagu osas toodi positiivse poole pealt enim välja uurimisobjekti looduslikult ilusat mereäärset asukohta rahvuspargis, koha rahulikkust ning puhtust. Looduse all märgiti täpsustusena võimalusi matkadeks ja linnuvaatlusteks. Korduvalt mainiti küla ajalugu ehk vana kaluriküla, sadama olemasolu ning kalastamise võimalusi. Miinuste osas leiti, et külas puudub hea rand ning võimalus päris mere ääres aega veeta, puuduvad vaatamisväärsused ja looduskaitsealal paiknemise tõttu on turismi osas takistusi. Kuna uurimisobjekti puhul on tegemist kinnise kogukonnaga, siis rahvamasside liikumine külas seab teatud ohud/kartused kogukonnaliikmetele. Uurimisobjektil on küll hea asukoht, kuid asub tupikus ega jää kunagi otse „tee peale“. Üks vastaja tõi välja ka selle, et näeb küla kui potentsiaalset turismiteenuse pakkujat, kuid elanikuna liiga suurt tungi külas ei tahaks näha.

Küsimuse 5 juures paluti vastajatel hinnata aastaegade sobivust turismiteenuste pakkumisel Kiideva külas. Võimalik oli valida vastajale kõik sobivad variandid. Tulemused on välja toodud Tabelis 4. Küsimuses 6 paluti põhjendada küsimuses 5 valitut.

Aastaegade sobivuse hindamisel valiti enim 3-4 aastaega korraga. Kõige sobivamaks aastaajaks turismiteenuste pakkumiseks leiti suve, mida pakkusid pea kõik Kiidevat kui võimalikku

turismisihtkohta nägevad vastajad (93,8%, n=30). Kevadet ning sügist nähakse peaaegu võrdse valikuna, vastavalt 78,1% (n=25) ning 81,3% (n=26).

Tabel 4. Sobivad aastaajad turismiteenuste pakkumiseks Kiideva külas

Sobivad aastaajad turismiteenusteks Kiideva külas	Arv	%
Kevad	25	78,1
Suvi	30	93,8
Sügis	26	81,3
Talv	11	34,4

Valikute „kevad“, „suvi“ või „sügis“ peamiseks põhjenduseks toodi lindude rände ja kohaloleku ajad, mis pakuks huvi linnuvaatlushuvilistele. Populaarse põhjendusena leiti ka, et suvel on rohkem võimalusi atraktiivsete turismiteenuste pakkumiseks ning inimesed liiguvad siis rohkem ringi, talvisel ajal aga on vähe tegevusi turistidele ning turism talvel vajaks suuri investeeringuid. Vastuste seas oli ka seisukohti, et igal aastaajal on potentsiaali, sest loodus pakub kogu aeg midagi, erinevad aastaajad annavad võimaluse pakkuda erinevatele sihtrühmadele erinevaid teenuseid, näiteks kevad ja sügis linnuvaatlejatele, talvel tegevused jääl ning suusamatkad, suvel ja soojemal ajal rattamatkad või üldse lihtsalt puhkamine. Üks vastaja põhjendas oma valikut lausega, et suvel ja sügisel on külas rohkem kogukonnaliikmeid kohal, mis omakorda tagab parema naabrivalve.

Küsimusega 8 paluti hinnata sihtrühma, kellele peaks keskenduma turismiteenuste pakkumisel Kiideva külas. Tulemused on kokku võetud Tabelis 5.

Tabel 5. Kiideva külas pakutavate turismiteenuste pakkumise sihtrühmad, kellele keskenduda

Turismiteenuste sihtrühm	Arv	%
Siseturist	4	12,5
Välisturist	1	3,1
Nii sise- kui ka välisturist	27	84,4

Kiideva külas pakutavate turismiteenuste sihtrühmana, kellele keskenduda, nähakse peamiselt nii sise- kui ka välisturisti (84,4%, n=27). Ainult siseturistile peaks keskenduma 12,5% (n=4) vastanute arvates ning välisturistile 3,1% (n=1) arvates.

Küsimuse 9 juures paluti märkida, kui suurele inimeste rühmale korraga võiks Kiideva külas turismiteenust pakkuda. Tulemused on välja toodud Tabelis 6.

Tabel 6. Inimrühma suurus turismiteenuste pakkumisel Kiideva külas

Inimrühma suurus	Arv	%
1-5 inimest	2	6,3
6-10 inimest	14	43,8
11-20 inimest	11	34,4
21-30 inimest	2	6,3
Rohkem kui 30 inimest	3	9,4

Enim leiti, et maksimaalne arv inimesi, kellele korraga turismiteenust pakkuda, oleks 6-10 inimest (43,8%, n=14). 11 vastanut (34,4%) leidis, et turistirühma suurus võib olla ka 11-20 inimest. Võrdselt pakuti (6,3%, n=2) korraga külastatavate inimeste arvuks 1-5 või 21-30 inimest, 9,4% (n=3) vastanuid märkis, et inimeste arv võiks olla rohkem kui 30.

Perspektiivsed maaturismi arendamise võimalused Kiideva külas

Küsimuste 7 ja 10 alusel saab välja tuua andmed vastamaks esimesele alaküsimusele: Milliseid erinevaid maaturismiteenuste arendamise võimalusi näeb kogukond Kiideva külas perspektiivsesena?

Küsimusega 7 paluti välja tuua erinevad turismiteenused, mida võiks Kiideva külas pakkuda. Vastajatel paluti valida nende arvates kolm peamist turismiteenust, kuid üle poolte vastanutest valis nende jaoks kõik sobivad valikud. Tulemused on kokku võetud Tabelis 7.

Turismiteenuste osas leidis 30 (93,8%) vastanut, et Kiideva külas võiks pakkuda matku looduses (nii maismaal kui ka merel), 28 (87,5%) vastanut leidis, et pakkuda tuleks ka linnu- ja loodusvaatlust ning 18 (56,3%) vastanu arvates oleks võimalik turismiteenus ka loodusfotograafia. Üle poolte vastajatest leidis, et uurimisobjekt oleks sobilik koht, kus pakkuda majutus- (68,8%, n=22) ning toitlustusteenust (62,5%, n=20). Vähem märgiti ürituste (nii avalikud kui ka eraüritused) (50,0%, n=169) ning erinevate laagrite (loodus-, spordi-, lastelaagrid jms) (40,6%, n=13) korraldamist. Ülejäänud turismiteenuste valikumäär jäi vahemikku 31,3%-40,6% (n=10-13). Täiendavalt toodi välja ka nn komplektina majutusteenus koos toitlustusega ja sinna juurde

küla ajaloo tutvustus (n=1) ning see, et majutus ja toit peavad erinevatele turismiteenustele kindlasti lisaks olema (n=1).

Tabel 7. Võimalikud turismiteenused Kiideva külas

Turismiteenused Kiideva külas	Arv	%
Majutusteenus	22	68,8
Toitlustusteenus	20	62,5
Erinevate laagrite korraldamine (loodus-, spordi-, lastelaagrid jms)	13	40,6
Ürituste korraldamine (nii avalikud kui ka eraüritused)	16	50,0
Linnu- ja loodusvaatlused	28	87,5
Matkad looduses (nii maismaal kui ka merel)	30	93,8
Küla ajaloo, asukoha vm Kiidevaga seotud muuseum	11	34,4
Maismaa- ja veesport (rattasõit, jooksmine, erinevad pallimängud, ujumine, aerusurf jms)	10	31,3
Loodusfotograafia	18	56,3
Muu	2	6,3

Küsimusega 10 paluti vastajatel hinnata omadusi/märksõnu, mis nende arvates iseloomustavad kõige paremini Kiideva küla kui turismisihtkohta. Võimalik oli valida kõik sobivad variandid. Tulemused on kokku võetud Tabelis 8.

Tabel 8. Omadused/märksõnad iseloomustamiseks Kiideva küla kui võimalikku turismisihtkohta

Omadused/märksõnad	Arv	%
Looduskaunis koht	29	90,6
Mereäärne asukoht	28	87,5
Väike ja rahulik küla	25	78,1
Omasoodu kulgev külaelu	12	37,5
Puutumata rannaniit	13	40,6
Mööda merekallast ning metsa kulgev matkarada	23	71,9
Kalastamise võimalused nii sadamas kui ka Matsalu lähel	16	50,0
Muu	1	3,1

Enamus vastajatest, s.o 90,6% (n=29) leidis, et kõige paremini iseloomustab Kiideva küla kui turismisihtkohta looduskaunis koht, millele järgnesid Kiideva mereäärne asukoht, väike ja rahulik

küla ning mööda merekallast ning metsa kulgev matkarada (71,9-87,5%, n=23-28). 50,0% (n=16) ehk pooled vastanutest leidsid, et oluliseks omaduseks/märksõnaks Kiideva puhul on ka kalastamise võimalused nii sadamas kui ka Matsalu lahel. Täpsustavalt valikuga „muu“ (3,1%, n=1) toodi välja, et kalastada Kiideva külas ilma kalastamislubadeta ei tohi. Küla puutumata rannaniitu ning omasoodu kulgevat külaelu peab oluliseks vastavalt 40,6% (n=13) ja 37,5% (n=12) vastanutest.

Võimalikud kitsaskohad maaturismiteenuste arendamisel Kiideva külas

Küsimused 11-12 võimaldavad välja tuua andmed vastamaks teisele alaküsimusele: Millised on võimalikud kitsaskohad maaturismiteenuste arendamisel Kiideva külas?

Küsimusega 11 paluti vastajatel välja tuua nende jaoks olulised tegurid Kiideva külas, mida tuleks jälgida ja arvestada turismiteenuste arendamisel. Tegemist oli teistest küsimustest eraldiseisva avatud küsimusega.

Enim oluliste teguritena toodi küsimustikule vastajate poolt välja, et arvestama peaks kohaliku looduse ning kogukonnaga. Loodust tuleks hoida ning seda ei tohiks reostada ja ohtu seada, mille tõttu võiks Kiideva külas eelistada pigem looduslähedast turismi, mille turist ei segaks ka väljakujunenud külaelu. Kogukonnaga tuleks suhelda ning nende arvamusega peaks arvestama enne turismiteenuste pakkumise alustamist. Mh on oluline, et kohalike elanike rahu ei seataks ohtu müra ja rahvavooga ning säiliks külaelanike privaatsus. Üks küsimustikule vastaja tõi välja, et turismiteenus peab sobituma kohapealse kogukonnaga ja ei tohiks koormata kogukonna igapäevaelu. Vastustes toodi muuseas välja veel seda, et jälgida tuleb küla eripära säilitamiseks Kiideva küla maa- ja/või rannaküla hinge ning mitte laskma külal muutuda puhtalt turismikülaks. Mitmed küsimustikule vastajad leidsid, et arvestada tuleks ka turvalisusega külas – tagatud peaks olema turvalisus nii külaelanikele ja nende varale kui ka küllastajatele. Vastajate jaoks olulise tegurina märgiti rahvuspargis paiknemisega seotud piirangud, sh see, et kalastamise võimalused on seetõttu Kiideva külas minimaalsed. Üks vastaja leidis, et teenuse pakkumisel on tähtis jälgida, et pakutav oleks turistile huvipakkuv. Üks ankeetküsimustikule vastanud vastaja ei osanud küsimusele vastata.

Küsimuse 12 juures paluti välja tuua võimalikud probleemid/kitsaskohad turismiteenuse arendamisel Kiideva külas. Võimalik oli valida kõik sobivad variandid. Saadud tulemused on kokku võetud Tabelis 9.

Tabel 9. Võimalikud probleemid/kitsaskohad turismiteenuste arendamisel Kiideva külas

Võimalikud probleemid/kitsaskohad	Arv	%
Kaugus tiheasustusaladest	6	18,8
Halb (ühis-)transpordiühendus	7	21,9
Kogukonna vastuseis	17	53,1
Külatüüp (sumbküla ehk talu talu kõrval)	15	46,9
Erinevad piirangud, mis tulenevad küla asukohast (rahvuspargis asumine, erinevad piirangud looduses liikumisel ja töötamisel jms)	23	71,9
Haapsalu linna üldplaneeringus toodud tingimused ja piirangud	5	15,6
Muu	2	6,3

Vastajate arvates võib suurimaks probleemiks/kitsaskohaks turismiteenuste arendamisel Kiideva külas kujuneda erinevad piirangud, mis tulenevad küla asukohast (rahvuspargis asumine, erinevad piirangud looduses liikumisel ja töötamisel jms) (71,9%, n=23). Võimalikest probleemidest, mis välja toodi, moodustasid peaaegu võrdse osa kogukonna vastuseis (53,1%, n=17) ning külatüüp (46,9%, n=15). Ülejäänud vastused jäid vahemikku 15,6%-21,9% (n=5-7). Mh mainiti, et matkamise puhul otsitaksegi sageli looduskauneid kohti (n=1). Lisaks märgiti, et ei leita üldse, et oleks selliseid tegureid, mis võiksid probleemiks/kitsaskohaks kujuneda (n=1).

2.4. Uuringul põhinevad järeldused ja ettepanekud

Küsitlusele vastanute hulgast leidis enamus, et näevad, arvestades peamiselt sihtkoha loodust, paiknemist rahvuspargis merekaldal ning rahulikku elukeskonda, Kiideva küla kui võimalikku sobivat turismiteenuste pakkumise kohta. Küla potentsiaalsuse osas võimaliku turismisihtkohana leiti, et see on suur, mis näitab, et vastanud kogukonnaliikmete arvates on Kiideva hea koht, kus turismiteenust pakkuda, samas mõningaid puudujääke võib leida - puudub otsene ligipääs mere äärde ning korralik rand, ka ei asu külas vaatamisväärsusi ning rahvuspargis paiknemine seab liikumisele ning erinevatele tegevustele piiranguid. Vastustes toodi välja ka, et nähakse küla kui turismisihtkohaks sobivat kohta, samas väga suurt turistide tungi elanikuna siiski ei soovita.

Väike osa vastanutest leidis, et uurimisobjekt ei ole sobilik turismisihtkoha pakkuja, põhjendades peamiselt vastust pigem isiklikust soovist lähtuvalt – soovitakse vaikust, rahu, puhast küla ning võimalikult vähe võõraid inimesi – arvestamata küla kui tervikut turismiteenuste pakkumisel. Täiendavalt lisasid mõned vastajad, et rüüsi- ning linnuvaatlejad on teretunud, samuti on sobilik ürituste ja kontsertide toimumine külas. Arvestades, et enamus vastajatest ei ole Kiidevaga seotud alaliselt, vaid külastavad küla näiteks suvitamise või nädalavahetustel puhkamas käimise koha eesmärgil, võib see viidata, et ei soovita valitud sihtkohas näha puhkamist segavaid faktoreid, kuid meelelahutuslikud üritused puhkuse osana on teretunud.

Turismiteenust peaks pakkuma Kiideva külas kevadest sügiseni, põhirõhk suvisel ajal pakutavatele turismiteenustele. Kevadel ja sügisel on turismisihtgrupiks peamiselt linnuvaatlejad, sest nendel aegadel toimuvad lindude ränded ning küla asukoht soodustab nende vaatlemist. Suvel on võimalik pakkuda mitmekesisemaid teenuseid ning soojal ajal üleüldse liiguvad inimesed rohkem ringi ning soovivad erinevate kohtadega tutvuda, seevastu talvel on erinevate turismiteenuste pakkumise võimalused limiteeritud ning võivad nõuda suuremaid investeeringuid. Suvel turismiteenuste pakkumise kasuks räägib ka asjaolu, et sel aastaajal on külas rohkem inimesi, s.t kohal on lisaks alalistele elanikele ka suvitajad ja nädalavahetustel külas puhkajad, mis omakorda tagab parema naabrivalve ehk turvalisuse külas.

Sihtrühma, kellele keskenduda pakkudes turismiteenuseid Kiideva külas, võiksid kuuluda nii sisekui ka välituristid ehk vastanute arvates mõjub küla atraktiivse turismisihtkohana nii kohalikule eestlasele kui ka välisriigi turistile. Turismiteenuseid võiks pakkuda kuni 20 inimesele korraga, eelistatud on pigem väiksemad grupid, näiteks 6-10 inimest samaaegselt.

Sobilike turismiteenuste osas, mida külas pakkuda, eristusid tugevalt erinevad loodusega seotud turismiteenused: matkad looduses (nii maismaal kui ka merel), linnu- ja loodusvaatlused, lisaks toodi mitmeid kordi välja ka loodusfotograafia. Märgitud teenuste pakkumist hõlbustab küla paiknemine Matsalu lahe kaldal ning rahvuspargis. Mainiti ära ka majutus- ja toitlustusteenuse pakkumine ning erinevate ürituste korraldamine – eelnevalt nimetatuid pakub ka juba mingil määral hetkel külas tegutsev külaselts, seega võib eeldada, et pakutavad turismiteenused külale sobivad ning nendes nähakse potentsiaali edaspidiseks.

Loodusega seotud turismiteenuste pakkumist toetavad mh vastanute poolt enim pakutud Kiideva küla iseloomustavad omadused/märksõnad: looduskaunidus, mereäärne asukoht. Oluliseks peeti

turismi sihtkohana küla esitlemisel ka matkarada, mis kulgeb mööda merekallast ning metsa, ning küla väiksust ja rahulikkust.

Peamiseks kitsaskohaks turismiteenuste pakkumisel Kiidevas võivad saada erinevad piirangud tulenevalt küla asumisest Matsalu rahvuspargis, mis võib omakorda seada takistusi looduses liikumisel, töötamisel jms. Võimaliku probleemina nähakse niisamuti Kiideva kogukonna vastuseisu turismi toimumisele külas, mis võib tuleneda näiteks informatsiooni puudumisest uutest tegevustest ning külarahvaga mitteametamisest. Ka külatüübist, s.o sumbkülast võivad tekkida võimalikud probleemid turismiteenuste pakkumisel.

Vastajate poolt toodi korduvalt välja, et turismiteenuste pakkumisel tuleks kindlasti arvestada kohaliku looduse ja kogukonnaga. Soovitakse, et loodus säiliks sellisena, nagu see on, ei toimuks reostamist ning looduse ohtu seadmist. Külaelanikega tuleks suhelda juba enne, kui soovitakse alustada turismiteenuste pakkumist ning neid vajalikust informeerida ja nende arvamusega arvestada. Vastajate soovi olla külas toimuvaga kursis ning kaasa rääkida näitlikustab ilmekalt ka suur küsimustikule vastajate määr, mis oli pea pool valimisse kuulunutest. Tähtsaks peetakse, et jätkuks kogukonna rahulik igapäevaelu ja säiliks privaatsus. Olulise tegurina märgiti veel, et turvalisus külas peab olema tagatud – kardetakse nii iseenda ja enda vara kui ka külastaja heaolu pärast. Mure vara turvalisuse säilimise osas võib tuleneda sellest, et küsimustikule vastasid peamiselt inimesed, kelle alaline elukoht ei asu Kiidevas ning kes oma varal igapäevaselt silma peal ei saa hoida. Turismi pakkumisel külas peaks teenus sobituma kogukonnaga ning oluline on jälgida seda, et küla ei muutuks ainult turismikülaks ehk kaduda ei tohiks Kiideva küla kui maa-ja/või rannaküla hing. Kohaliku kogukonna ja keskkonnaga mitteametamise hirm võib tuleneda ka sellest, et on kartus, et turismiteenuseid tuleb pakkuma keegi nõ väljast ehk isik, kes ei kuulu kogukonda ning seetõttu ei soovi/oska arvestada külaelanike ning loodusega.

Autori arvates, tuginedes uuringust saadud tulemustele ning töö teoreetilisele osale, on Kiideva küla sobilik sihtkoht turismiteenuste pakkumiseks väiksegrupilistele turistidele nii Eestist kui ka välisriigist ja kellede puhul eeldatavalt on risk väiksem sihtkoha prügistamisele ning küla igapäevaelu häirimisele. Turismiteenuse arendamisel külas tuleb arvestada koha eripära, looduse ning asukohaga, eriti rahvuspargis asumisega seotud piirangutega. Võtmesõnaks on ka suhtlus kohalikega ehk nende õigeaegne infoga varustamine ning seisukohtade ärakuulamine. Ideaalis võiks turismiteenuseid pakkuda keegi kohalik, kes sihtkohta tunneb. Loodusega seotud turismi viljelemise võimalusi on Kiidevas mitmeid: linnuvaatlusturism, looduse vaatlemine,

loodusfotograafia, matkamine matkarajal koos rajal kasvavate taimede tundmaõppimisega, korilus, paadisõit jms. Mitmeid tegevusi saab teha igal aastaajal, mis omakorda pikendab turismihooaega külas. Lisaks erinevatele loodusega seotud turismi võimalustele tasuks mõelda toetava teenusena pakkuda kõrvale majutus- ja toitlustusteenust, mis tekitaksid võimaluse külastajale Kiidevasse kauemaks jääda ning mugavamalt oma turismiteenust tarbida. Erinevate teenuste pakkumine, lisaks sihtkoha looduslikele omadustele, mõjub külastajale ka atraktiivsemana.

KOKKUVÕTE

Antud töö eesmärgiks oli välja selgitada turismiteenuste arendamise võimalused maapiirkonnas asuvas Kiideva külas, kohalike elanike valmisolek ning üldised kitsaskohad eraettevõtluse vormis turismiteenuste arendamiseks.

Turismimajandus on pidevalt ajas muutuv ja arenev, samas on sel suur roll inimeste elus ning ta on tihedalt seotud teiste majandussektoritega. Elukeskkonna ning turistide soovide muutus on pannud külastajaid rohkem ihkama maaturismi, mis pakuks neile autentsust ja loodust lähedust – soov leida miskit, mis viiks igapäevaelust eemale, samas pakuks ka piisavalt privaatsust. Oluliseks on saanud linnakärast eemal saadav turismielamus ning maapiirkondade ja sealse elujärje ning võimaluste hoidmine ja arendamine.

Töö teoreetiline osa keskendus turismimajanduse ja maaturismi üldisele olemusele, maapiirkonnas toimuva turismi olulisusele ning erinevatele turismiteenustele, mida käsitleti uurimisobjekti võimalustest lähtuvalt. Anti ülevaade turismi sihtkohast, selle tüüpidest ja reisimise kolmest etapist. Sihtkoha külastusmotiivide analüüsimiseks kasutati tõuke-tõmbe mudelit, elamuse nelja dimensiooni ning Maslow'i püramiidi. Maaturismi puhul toodi välja tema iseloomulikud tunnused ning seosed teiste turismivormidega, eraldi käsitleti maaturismi kontseptsiooni ning hooajalisuse tähtsust turismis, maaturismi elamust. Vaadeldi ka koostööd ja toetust huvirühmade vahel ning konkreetsemat seost maaturismi ning Maslow'i vajaduste püramiidi vahel. Teoreetilise osa viimases peatükis toodi välja maaturismi olulisus, sh kogukonna roll turismiteenuse pakkumisel ning anti ülevaade loodus-, sündmus-, matka- ning linnuvaatlusturismist.

Autor kasutas uurimisküsimustiku läbiviimiseks kvantitatiivset uurimismeetodit ankeetküsitlust, mille linki jagati Kiideva kogukonnale kinnises sotsiaalmeedia grupis ning e-kirja teel. Uurimisküsimustiku abil sooviti välja selgitada üldine suhtumine kogukonna seas ning milliseid võimalusi ja probleeme Kiideva külas turismiteenuste arendamisel täheldab kogukond.

Töös läbi viidud uuringu vastustest selgus, et kogukond näeb Kiideva küla potentsiaalsust maaturismiteenuste pakkumise sihtkohana suurena tulenevalt koha looduse, mereäärsuse ning keskkonna tõttu. Mõned vastajad leidsid, et Kiideva ei sobi turismiteenuste pakkumise sihtkohaks, kuid peamiselt põhjendati seda isiklikust soovist lähtuvalt – ei soovita kaotada tavapäraselt ja harjumuslikku olustikku, samas meelelahutuslikud üritused võiksid siiski toimuda.

Looduse suurt osatähtsust turismiteenuste pakkumisel iseloomustab ka vastanute valitud peamised turismiteenused, mida võiks Kiideva külas pakkuda, näiteks matkad looduses, linnu- ja loodusvaatlused, loodusfotograafia. Eelpooltoodu näitab, et küla on heaks sihtkohaks loodusega seotud turismi viljelejatele nii välisriigist kui ka Eestist tulijatele. Lisaks eespooltoodule märgiti veel ära majutus- ja toitlustusteenus ning ürituste korraldamine, mis võiksid olla nõ kõrvalteenused loodus- ja looduspõhise turismi pakkumisel, et külastaja saaks külas kauem ja mugavamalt peatuda.

Tungivalt toodi välja kogukonnaga suhtlemise olulisus, s.t, oluline on, et külarahvaga oleks arvestatud turismiteenuste arendamisel Kiidevas ning neid tegevustest informeeritaks. Tähtis on hoida ka sihtkoha loodust ja keskkonda sellisena, nagu ta säilinud on, s.t ei toimuks reostamist jms. Uuringu tulemustest nähtus, et kogukond kardab oma turvalisuse ning tavapärase külaelu muutumise pärast, mille tõttu ei soovita näha korruga suuremaid kui 20 inimese suurusi turismigruppe ning neidki peamiselt soojemal aastaajal, sest siis on külas rohkem inimesi ning naabrivalve tõhusam.

Turismiteenuste pakkumisel Kiidevas võivad probleeme tekitada küla asumine Matsalu rahvuspargis ja sellega kaasnevad piirangud, mis omakorda võivad kitsendada pakutavaid turismiteenuseid, kogukonna vastuseis, mis võib tuleneda ka info mittejagamisest ning kogukonnaga mitteametamisest, ning sihtkoha sumbkülaks ehk talu talu kõrval olemisest.

Käesoleva töö kitsaskohaks võib lugeda puudulikku rahvuspargis tegutsemise piirangute analüüsi, kuivõrd asumine rahvuspargis võib saada üheks suurimaks ebakohaks erinevate turismiteenuste pakkumisel külas.

Järgmise etapina, enne, kui alustada Kiideva külas turismiteenuste pakkumist, võiks läbi viia uuringu võimalike Kiideva küla turistide seas, saamaks teada nende nägemust ning soove ja hoiakuid võimalike maaturismiteenuste pakkumisel külas. Kõrvutades käesolevas töös saadud

ning väljaspool kogukonda saadud võimalike küllastajate seas läbi viidud uuringutulemused, annab see hea aluse pakkumaks kõiki osapooli rahuldavat turismiteenust ja -elamust. Võimalik oleks ka edasiste uuringute raames analüüsida naaberkülades tegutsevaid konkurente või Eestis sarnastes tingimustes tegutsevaid (mereäärne asukoht, looduskaitsest tulenevad piirangud, külatüüp) turismisihtkohti õppimaks juba loodud ettevõtmistelt, kuidas paremini turismiteenuseid pakkuda ning millega arvestada.

Autori arvates sai töös seatud eesmärk ning selle lahendamiseks püstitatud uurimisküsimused täidetud. Läbi töötatud teoreetilised materjalid, koostatud uuringust saadud tulemused ning nende põhjal leitud järeldused annavad autori hinnangul vajaliku informatsiooni uurimisprobleemi lahendamiseks ning vajadusel vajaliku informatsiooni maaturismiteenuse arendamiseks Kiideva külas.

SUMMARY

OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM SERVICES ON THE EXAMPLE OF KIIDEVA VILLAGE

Kerli Korp

The aim of this work was to find out the possibilities of developing tourism services in rural areas in the example of Kiideva Village, the willingness of local residents to develop tourism services in the form of private enterprise and possible drawbacks.

The research paper proposes the main question with two sub questions:

1. What is the attitude of the Kiideva Village community towards the development of rural tourism services?
 - 1.1. What other opportunities does the community see in developing tourism in Kiideva Village?
 - 1.2. What if any, are the possible problems with the development of tourism in Kiideva Village?

The tourism sector changes over time, however, it always has had a big role to play in people lives including the connection with other sectors of economy. The change in the living environment and the preferences of tourists has increased the demand for rural tourism that offers people authenticity and a close experience with nature. Today's tourists value the privacy that it can offer. Experiences away from the hustle and bustle of the city life has become an important aspect of tourism as well as the preservation and development of rural area living standards and opportunities in the tourism sector.

The theoretical part of the thesis focused on the general nature of the tourism industry and rural tourism, the importance of rural tourism and various tourism services, which were considered based on the possibilities of the research object. The research lays out an overview of the tourist

destination, its types and the three stages of travel. The push-pull model, the four dimensions of the experience and Maslow's pyramid were used to analyze motives for visiting the destination. In the case of rural tourism, its characteristics and connections with other forms of tourism were pointed out, the concept of rural tourism and the importance of seasonality in tourism and the experience of rural tourism were discussed separately. The author examined the cooperation and support between stakeholders and the closer connection between rural tourism and Maslow's pyramid. The last chapter of the theoretical part pointed out the importance of rural tourism, including the role of the community in the sector and as well, gave an overview of nature, event, hiking and bird watching tourism.

The thesis used a questionnaire survey of the method of quantitative research, which was used to collect data from the permanent residents and holiday home owners of Kiideva Village in order to obtain answers to the research questions raised. The link to the questionnaire was shared in the closed social media group of the Kiideva community as well as via email. The survey was used to find out the opinion of the local community about the provision of consistent tourism services in Kiideva and what opportunities and problems the community observed in the development of tourism services in the village.

The research carried out revealed that the community sees big potential of Kiideva Village as a place for providing rural tourism services, considering the nature, seaside and environment of the village. However, some people in the community considered that Kiideva was not a suitable destination for tourism services, but this was mainly justified by personal preference, but they agreed that entertainment events in the village should continue to take place.

The importance of nature in the sector of tourism services is also characterized by the main tourism services selected by the survey respondents that could be offered in Kiideva Village: hiking, bird and nature observations and nature photography. The survey provides good evidence that the village is a great destination for nature tourism for both visitors from Estonia as well as from abroad. The findings also showed that additional services such accommodation, catering and event organization should be offered to provide longer and more comfortable tourist trips.

The survey also pointed out that the local community must be considered in the development of tourism services in Kiideva and they should be informed about the activities and events in a timely

manner. Likewise, the nature and environment of the destination should be maintained as it is preserved.

The research findings also pointed out that the community have fears for its security and changes in normal village life, which is why it is not recommended to see tourist groups of more than 20 people at a time. Tourism season should be mainly during the warmer season, because in the summer months there are more people in the village and neighborhood watch is more effective.

The main problems that may limit Kiideva Village in offering a full range of tourism services may be that the village location is in Matsalu Natural Park, opposition from the local community which can be caused by not sharing the right information with them and not taking into account their needs and wishes and the suburban village of the destination i.e. the farm next to the farm.

The research weaknesses are the incomplete analysis of the restrictions of operating tourism services in the national park as it may have the disadvantage of providing a full range of services in the Kiideva Village.

According to the author the goal set in the thesis was met by the theoretical materials developed, by the research survey and the conclusions. Therefore the author argues that the research answered the proposed question and provided enough evidence including solution for possible problems to develop rural tourism in Kiideva village.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

ACS Distance Education. (s.a) *What is nature tourism?* Kasutamise kuupäev: 18.02.2022, allikas <https://www.acsedu.com/info/adventure-and-ecotourism/guiding-ecotourism/nature-tourism.aspx>

Adventure Travel Trade Association. (s.a.). *Adventure Travel Guide Qualifications & Performance Standard – III. Definitions.* Kasutamise kuupäev: 23.02.2022, allikas <https://www.adventuretravel.biz/education/adventure-edu/guide-standards/adventure-travel-guide-qualifications-performance-standard-iii-definitions/>

Aldebert, B., Dang, R. J., Longhi, C. (2011). Innovation in hospitality and tourism industry: The case of Tourism@. *Tourism Management*, 32(5), 1204-1213. Kasutamise kuupäev: 02.02.2022, allikas <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.08.010>

Arslan, M., Ekren, E. (2017, October). Importance of rural tourism and investigation of abroad examples. In *2017 VII International Scientific Agriculture Symposium*, Jahorina, 2017. (2579-2584). Kasutamise kuupäev: 12.02.2022, allikas https://www.researchgate.net/publication/323174930_IMPORTANCE_OF_RURAL_TOURISM_AND_INVESTIGATION_OF_ABROAD_EXAMPLES

Ayazlar, G., Ayazlar, R. A. (2015). Rural Tourism: A Conceptual Approach. C. Avcikurt, M. S. Dinu, N. Hacioglu, R. Efe, A. Soykan (Eds.), *Tourism, Environment and Sustainability* (167-184). St. Kliment Ohridski University Press. Kasutamise kuupäev 03.03.2022, allikas https://www.researchgate.net/publication/289451753_Rural_Tourism_A_Conceptual_Approach

- Bansal, H., & Eiselt, H. A. (2003). Exploratory research of tourist motivations and planning. *Tourism Management*, 25(3), 387-389. Kasutamise kuupäev: 08.02.2022, allikas [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(03\)00135-3](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(03)00135-3)
- Buckley, R (2009). Ecotourism: principles and practises. CAB International. Kasutamise kuupäev: 18.05.2022, allikas https://books.google.ee/books?id=KZPZ3WfPb5AC&pg=PA321&lpg=PA321&dq=Blamey,+R.+2001+Principles+of+Ecotourism&source=bl&ots=78sKKtnY_q&sig=ACfU3U29uN5G53EIh-NI9aC_S18wpcp_BQ&hl=et&sa=X&ved=2ahUKEwj4wcfZ-4n2AhVIQvEDHaERCRCQ6AF6BAgoEAM#v=onepage&q&f=false
- Buultjens, J., Cairncross, G. (2015). Event tourism in remote areas: an examination of the Birdsville Races. *Journal of Place Management and Development*, 8(1), 69-84. Kasutamise kuupäev 03.03.2022, allikas <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JPMD-07-2014-0010/full/pdf?title=event-tourism-in-remote-areas-an-examination-of-the-birdsville-races>
- CBI. Ministry of Foreign Affairs. (2021, 23. juuni). *The European market potential for birdwatching tourism*. Kasutamise kuupäev: 11.03.2022, allikas <https://www.cbi.eu/market-information/tourism/birdwatching-tourism/market-potential>
- Chhetri, P.K., Arrowsmith, C., & Jackson, M. (2004). Determining hiking experiences in nature-based tourist destinations. *Tourism Management*, 25, 31-43. Kasutamise kuupäev: 23.02.2022, allikas <https://doi.org/10.1016/S0261-5177%2803%2900057-8>
- Connell, J. (2009). Birdwatching, Twitching and Tourism: towards and Australian perspective. *Australian Geographer*, 40(2), 203-217. Kasutamise kuupäev: 11.03.2022, allikas <https://doi.org/10.1080/00049180902964942>
- Corluka, G. (2019). Tourism seasonality – An overview. *Journal of Business Paradigms*, 4(1), 21-43. Kasutamise kuupäev: 11.02.2022, allikas https://www.academia.edu/40454689/TOURISM_SEASONALITY_AN_OVERVIEW

- Doswell, R. (2000). *The management of the tourism sector*. Kirjastus Columbus Publishing Limited
- Falak, S., Chiun, L. M., Wee, A. Y. (2014). A Repositioning Strategy for Rural Tourism in Malaysia - Community's Perspective. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 144, 412-415. Kasutamise kuupäev 02.03.2022, allikas <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.07.310>
- Fons, M. V. S., Fierro, J. A. M., Patiño, M. G. (2011). Rural Tourism: A sustainable alternative. *Applied Energy*, 88(2), 551-557. Kasutamise kuupäev 02.03.2022, allikas <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2010.08.031>
- Getz, D., Page, S. J. (2015). Progress and prospects for event tourism research. *Tourism Management* 52, 593-631. Kasutamise kuupäev: 22.02.2022, allikas <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.03.007>
- Getz, D. (2008). Event tourism: Definition evolution, and research. *Tourism Management* 29(3), 403-428. Kasutamise kuupäev: 22.02.2022, allikas <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.07.017>
- Higham, J., Hinch, T. (2002). Tourism, sport and seasons: the challenges and potential of overcoming seasonality in the sport and tourism sectors. *Tourism Management*, 23, 175-185. Kasutamise kuupäev 01.03.2022, allikas [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(01\)00046-2](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(01)00046-2)
- Irshad, H. (2010). Rural Tourism - An Overview. Government of Alberta. Agriculture and Rural Development. Kasutamise kuupäev: 16.02.2022, allikas [https://www1.agric.gov.ab.ca/\\$Department/deptdocs.nsf/all/csi13476/\\$FILE/Rural-Tourism.pdf](https://www1.agric.gov.ab.ca/$Department/deptdocs.nsf/all/csi13476/$FILE/Rural-Tourism.pdf)
- Kastenholz, E., Carneiro, M. J., Marques, C. P., Lima, J. (2012). Understanding and managing the rural tourism experience — The case of a historical village in Portugal. *Tourism Management Perspectives*, 4, 207-214. Kasutamise kuupäev 02.03.2022, allikas <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2012.08.009>

- Keskkonnaagentuur. (s.a). *Loodusturism ja elurikkuse kaitse*. Kasutamise kuupäev: 14.05.2022, allikas <https://loodusveeb.ee/et/themes/turism-ja-elurikkus/loodusturism-ja-elurikkuse-kaitse>
- Keskkonnaamet. (2021, 27. juuli). *Harrastuspüük Matsalu rahvuspargis*. Kasutamise kuupäev: 23.02.2022, allikas <https://keskkonnaamet.ee/kalapuuk-matsalu-rahvuspargis-ja-silma-looduskaitsealal>
- Kiideva külaselts. (s.a.). *Meist* Kasutamise kuupäev: 26.01.2022, allikas <https://www.kiideva.eu/meist/>
- Lane, B. (2009). Rural Tourism: An Overview. Jamal, T., Robinson, M. (Eds.), *The SAGE Handbook of Tourist Studies* (354-370). SAGE Publications. Kasutamise kuupäev 01.03.2022, allikas https://books.google.ee/books?hl=en&lr=&id=fX3g0AlRas0C&oi=fnd&pg=PA354&dq=lane+2009+what+is+rural+tourism&ots=oziXsTaz8y&sig=xSGtIs--8xCB4VYfzi3aZWT2DdU&redir_esc=y#v=onepage&q=lane%202009%20what%20is%20rural%20tourism&f=false
- Lew, A. (1987). A Framework of Tourist Attraction Research. *Annals of Tourism Research* 14(4), 553-575. Kasutamise kuupäev: 07.02.2022, allikas [http://dx.doi.org/10.1016/0160-7383\(87\)90071-5](http://dx.doi.org/10.1016/0160-7383(87)90071-5)
- Maa-amet. (2022). *Maa-ameti kaardirakendus*. Kasutamise kuupäev: 27.01.2022, allikas <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/link/IDJy5EZ>
- Maaleht. (2019, 28. oktoober) *Matkamine – kas sport, meelelahutus või turism?* Kasutamise kuupäev 28.02.2022, allikas <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/87890697/matkamine-kas-sport-meelelahutus-voi-turism>
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50, 370-396. Kasutamise kuupäev: 10.02.2022, allikas <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.318.2317&rep=rep1&type=pdf>

- Nulty, P. M. (2004). Keynote Presentation: Establishing the Principles for Sustainable Rural Tourism. *Rural Tourism in Europe: Experiences, Development and Perspectives*, 24-25.06.2002, Belgrad, 06.-07.06.2003, Kielce, 25.-26.09.2009 Yaremcha (13-18). WTO. Kasutamise kuupäev: 01.03.2022, allikas <http://www.institutobrasilrural.org.br/download/20120219145557.pdf>
- Nurlena, N., Taufiq, R., Musadad, M. (2021) The Socio-Cultural Impacts of Rural Tourism Development: A Case Study of Tanjung Tourist Village in Sleman Regency. *Jurnal Kawistara* 11(1). Kasutamise kuupäev: 16.02.2022, allikas <https://doi.org/10.22146/kawistara.62263>
- OÜ Eesti Uuringukeskus. (2012). *Maaturismi uuring 2012*. Kasutamise kuupäev 15.02.2022, allikas https://www.agri.ee/sites/default/files/public/juurkataloog/UURINGUD/uuring_maaturism_2012.pdf
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1998). *Welcome to the Experience Economy*. Harvard Business Review
- Puhka Eestis. (s.a) *Linnuvaatlus*. Kasutamise kuupäev: 11.03.2022, allikas <https://www.puhkaeestis.ee/et/erilised-elamused/aktiivne-puhkus-ja-seiklus/linnuvaatlus>
- Põllumajandusministeerium. (2005). *Abiks RAK meetme 3.3 taotlejale – maaturismiettevõtlike alustajale*. Kasutamise kuupäev: 28.02.2022, allikas https://www.agri.ee/sites/default/files/public/abiks_taotlejale_3.3.pdf
- Rodrigues, A., Kastenholz, E., Rodrigues, A. (2010). Hiking as a wellness activity – an exploratory study of hiking tourists in Portugal. *Journal of Vacation Marketing* 16(4), 331-343. Kasutamise kuupäev: 23.02.2022, allikas <http://dx.doi.org/10.1177/1356766710380886>
- Ruukel, A. (2017, 14. detsember). Ökoturismi mõiste ja sisu. *Loodushoid ja turism*. Kasutamise kuupäev: 18.02.2022, allikas <https://loodushoidjaturism.wordpress.com/2017/12/14/okoturismi-moiste-ja-sisu/>

SA Lõuna-Eesti Turism. (2007). *Käsiraamat loodusturismi ettevõtjale*. Tallinn

Saraniemi, S., Kyläne, M. (2010). Problematizing the Concept of Tourism Destination: An Analysis of Different Theoretical Approaches. *Journal of Travel Research* 50(2), 133-143. Kasutamise kuupäev: 07.02.2022, allikas <https://doi.org/10.1177/0047287510362775>

Skoultos, S., Tsartas, P. (2009). Event tourism: Statements and questions about its impacts on rural areas. *Tourismo* 4 (4), 293-310. Kasutamise kuupäev: 14.05.2022, allikas https://www.researchgate.net/publication/47697270_Event_tourism_Statements_and_questions_about_its_impacts_on_rural_areas

Son, N. L. H., Dung, L. T., Van, N. T. (2011). *Developing bird watching ecotourism combined with education and natural conservation*. VNU Journal of Science, Earth and Environmental Sciences 27 (2), 89-97. Kasutamise kuupäev: 11.03.2022, allikas <https://js.vnu.edu.vn/EES/article/view/1504>

Šmiková, E., Holzner, J. (2014). Motivation of Tourism Participants. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 159, 660-664. Kasutamise kuupäev: 11.02.2022, allikas <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.12.455>

Tourism Notes. (s.a.). *Rural Tourism*. Kasutamise kuupäev: 18.02.2022, allikas <https://tourismnotes.com/rural-tourism/>

United Nations. (2008). *International Recommendations for Tourism Statistics*. Kasutamise kuupäev: 25.01.2022, allikas https://unstats.un.org/unsd/publication/Seriesm/SeriesM_83rev1e.pdf#page=12

United World Tourism Organization. (s.a.). *Rural tourism*. Kasutamise kuupäev 10.02.2022, allikas <https://www.unwto.org/rural-tourism>

United World Tourism Organization. (2018) *Glossary of tourism terms*. Kasutamise kuupäev: 14.05.2022, allikas <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>

Visit Estonia. (2020, september). *Turismikonverents 2020 „Vanamoodi enam ei saa ja uutmoodi veel ei oska“*. [Video]. Youtube. Kasutamise kuupäev: 25.01.2022, allikas <https://www.youtube.com/watch?v=8L8QR8gujLY&t=14386s>

VisitPärnu blogi. (2021, 26. märts). Kuidas hoida oma tervist metsakümlusega? Proovi linnuvaatlust Pärnumaal! *VisitPärnu blogi*. Kasutamise kuupäev: 11.03.2022, allikas <https://blog.visitparnu.com/linnuvaatlus-parnumaal/>

World Tourism Organization. (2019). *Walking Tourism – Promoting Regional Development, Executive Summary*. UNWTO, Madrid. Kasutamise kuupäev: 23.02.2022, allikas <https://doi.org/10.18111/9789284420520>

LISAD

Lisa 1. Ankeetküsimustik

Lugupeetud vastaja

Olen Tallinna Tehnikaülikooli Kuressaare kolledži III aasta tudeng Kerli Korp ning seoses lõputööga viin läbi uuringut teemal "Maaturismi arendamine Kiideva külas".

Uuringu eesmärgiks on välja selgitada võimalikud kitsaskohad ja kohalike elanike valmisolek ning seisukohad maaturismiteenuste arendamisel Kiideva külas. Vastama on oodatud kõik Kiideva külaga seotud inimesed.

Teie arvamus on uuringu läbiviimiseks väga oluline, seega olen tänulik, kui leiate aega küsimustiku täitmiseks. Vastamine võtab aega umbes 5-10 minutit. Vastamine on vabatahtlik ning tagatud on vastajate anonüümsus. Ankeedile on juurdepääs vaid uuringut teostaval isikul.

Tänan aja ja panuse eest!

1. Kas näete Kiideva küla kui võimalikku sobivat turismiteenuse pakkumise sihtkohta?

Jah

Ei

2. Kui vastasite eitavalt, siis palun põhjendage vastust.

3. Kui vastasite jaatavalt küsimusele nr 1, siis kui potentsiaalse turismiteenuse pakkumise sihtkohana näete Kiideva küla?

Väga väikese
potentsiaaliga

Väga suure
potentsiaaliga

Lisa 1 järg

4. Palun põhjendage oma eelmist vastust.

5. Mis aastaajal/aastaaegadel näete Kiideva külas turismiteenust pakutavat? Valige kõik sobivad variandid

Kevadel

Suvel

Sügisel

Talvel

6. Palun põhjendage oma eelmist vastust.

7. Milliseid erinevaid turismiteenuseid võiks Kiideva külas pakkuda? Valige Teie arvates 3 peamist.

Majutusteenus

Toitlustusteenus

Erinevate laagrite korraldamine (loodus-, spordi-, lastelaagrid jms)

Ürituste korraldamine (nii avalikud kui ka eraüritused)

Linnu- ja loodusvaatlused

Matkad looduses (nii maismaal kui ka merel)

Küla ajaloo, asukoha vm Kiidevaga seotud muuseum

Maismaa- ja veesport (rattasõit, jooksmine, erinevad pallimängud, ujumine, aerusurf jms)

Loodusfotograafia

Muu (palun täpsustage) _____

Lisa 1 järg

8. Kellele peaks keskenduma turismiteenuste pakkumisel Kiideva külas?

Siseturistile

Välisturistile

Nii sise- kui ka välisturistile

9. Kui suurele inimeste rühmale korraga võiks Kiideva külas turismiteenust pakkuda?

1- 5 inimest

6-10 inimest

11-20 inimest

21-30 inimest

Rohkem kui 30 inimest

10. Millised omadused/märksõnad iseloomustavad Teie jaoks kõige paremini Kiideva küla kui turismisihtkohta? Valige kõik sobivad.

Looduskaunis koht

Mereäärne asukoht

Väike ja rahulik küla

Omasoodu kulgev külaelu

Puutumata rannaniit

Mööda merekallast ning metsa kulgev matkarada

Kalastamise võimalused nii sadamas kui ka Matsalu lähel

Muu (palun täpsusta)_____

11. Milliseid Teie jaoks olulisi tegureid (inimesed, loodus vms) tuleks jälgida ja arvestada turismiteenuste arendamisel Kiideva külas? Miks?

Lisa 1 järg

12. Millised võivad olla võimalikud probleemid/kitsaskohad turismiteenuste arendamisel Kiideva külas? Valige kõik sobivad.

- Kaugus tiheasustusaladest
- Halb (ühis-)transpordiühendus
- Kogukonna vastuseis
- Külatüüp (sumbküla ehk talu talu kõrval)
- Erinevad piirangud, mis tulenevad küla asukohast (rahvuspargis asumine, erinevad piirangud looduses liikumisel ja töötamisel jms)
- Haapsalu linna üldplaneeringus toodud tingimused ja piirangud
- Muu (palun täpsusta)

13. Milline on Teie seos Kiideva külaga?

- Alaline elanik
- Suvitaja
- Oman kinnistut, mida kasutan aasta läbi nädalavahetustel
- Muu (palun täpsusta)

14. Mis on Teie tegevusvaldkond?

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Õpilane	Tudeng	Palgatööline	Ettevõtja	Pensionär	Töötu	Muu (palun täpsustage)
-

15. Teie sugu?

- Naine
- Mees
- Ei soovi vastata

16. Teie vanus täisaastates? (Näide: 21)

Lisa 2. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina, Kerli Korp

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Maaturismiteenuste arendamise võimalused Kiideva küla näitel“,

mille juhendaja on Anu Lomp,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

19.05.2022

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtajaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. ja 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.